

Παράρτημα 1

Δημογραφικά Στοιχεία

Δημογραφικά στοιχεία

Φύλο	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Γυναίκα	533	92,4
Άντρας	44	7,6
Σύνολο	577	100,0

Ηλικίες	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
20-24	3	0,5
25-29	36	6,2
30-34	75	13,0
35-39	114	19,8
40-44	130	22,5
45-49	125	21,7
50-54	67	11,6
55-59	27	4,7
Σύνολο	577	100,0

Κατηγορία μονογονιού	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Σε διάσταση	72	12,5
Διαζευγμένος/η	372	64,5
Χήρος/α	112	19,4
Άγαμος/η πατέρας/μητέρα	17	2,9
Εγκατάλειψη οικογενειακής εστίας	2	,3
Φυλάκιση	2	,3
Σύνολο	577	100,0

Χρονική διάρκεια μονογονεϊκότητας	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
0 – 2	82	14,2
3 – 4	79	13,7
5 – 6	114	19,8
7 – 11	193	33,4
12 – 16	79	13,7
17 – 21	22	3,8
22 - 26	5	,9
Σύνολο	574	99,5

Επαρχία	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Λευκωσία	234	40,6
Λεμεσός	182	31,5
Λάρνακα	96	16,6
Πάφος	37	6,4
Αμμόχωστος	28	4,9
Σύνολο	577	100,0

Περιοχή Διαμονής	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Αστική	424	73,5
Αγροτική	153	26,5
Σύνολο	577	100,0

Τύπος Κατοικίας	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Διαμέρισμα σε πολυκατοικία	103	17,9
Σπίτι	401	69,5
Βοηθητικό (πισινό)	7	1,2
Προσφυγικός συνοικισμός	43	7,5
Οικισμός αυτοστέγασης	19	3,3
Άλλο;	4	,7
Σύνολο	577	100,0

Όροι διαμονής	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Ιδιόκτητο	402	69,7
Ενοικιασμένο	81	14,0
Άλλο;	78	13,5
Ανήκει στους γονείς μου	16	2,8
Σύνολο	577	100,0

Εκτοπισμένη/Προσφυγική Οικογένεια	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Πρόσφυγας	207	35,9
Μη πρόσφυγας	370	64,1
Σύνολο	577	100,0

Αριθμός παιδιών	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
1	153	26,5
2	231	40,0
3	116	20,1
4	52	9,0
5	21	3,6
6	2	,3
7	2	,3
Σύνολο	577	100,0

Αγόρια	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
1	242	41,9
2	123	21,3
3	34	5,9
4	17	2,9
5	2	,3
Σύνολο	418	72,4

Κορίτσια	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
1	286	49,6
2	121	21,0
3	28	4,9
4	5	,9
5	1	,2
Σύνολο	441	76,4

Ηλικία μεγαλύτερου παιδιού	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
0-5	20	3,5
6-11	79	13,7
12-17	195	33,7
18-23	162	28,1
24-29	95	16,5
30+	26	4,5
Σύνολο	577	100,0

Ηλικία μικρότερου παιδιού	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
0-5	24	4,2
6-10	112	19,4
11-15	152	26,3
16-20	83	14,4
21-25	54	9,4
Σύνολο	425	73,7

Παιδιά που μένουν ακόμα εδώ μαζί σας	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
1	205	35,7
2	226	39,4
3	90	15,7
4	37	6,4
5	12	2,1
6	2	,2
7	3	,3
8	2	,2
Σύνολο	577	100,0

Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Χωρίς σχολική μόρφωση	51	8,8
Δημοτικό	337	58,4
Τριτάξιο Γυμνάσιο	49	8,5
Λύκειο	94	16,3
Κολέγιο	18	3,1
Πανεπιστήμιο	24	4,2
Σύνολο	573	99,3

Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Χωρίς σχολική μόρφωση	77	13,3
Δημοτικό	370	64,1
Τριτάξιο Γυμνάσιο	40	6,9
Λύκειο	64	11,1
Κολέγιο	14	2,4
Πανεπιστήμιο	12	2,1
Σύνολο	577	100,0

Επάγγελμα πατέρα	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Ιδιοκτήτες μεγάλων εταιρειών, Γιατροί, Πιλότοι	7	1,2
Διευθυντικά στελέχη εταιρειών/Ανώτεροι Δημόσιοι Λειτουργοί	39	6,8
Ειδικευμένα/Μη χειρωνακτικά επαγγέλματα	104	18,0
Χειρωνακτικά/Τεχνικά Επαγγέλματα	270	46,8
Ανειδίκευτοι Εργάτες	140	24,3
Λήπτες επιδομάτων (δεν εργάζονται)	5	,9
Σύνολο	565	97,9

Δικό σας μορφωτικό επίπεδο	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Χωρίς σχολική μόρφωση	2	,3
Δημοτικό	93	16,1
Τριτάξιο Γυμνάσιο	83	14,4
Λύκειο	204	35,4
Κολέγιο	110	19,1
Πανεπιστήμιο	69	12,0
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	14	2,4
Σύνολο	575	99,7

Μορφωτικό επίπεδο πρώην συντρόφου	Συχνότητες	Ποσοστά (%)
Χωρίς σχολική μόρφωση	5	,9
Δημοτικό	116	20,1
Τριτάξιο Γυμνάσιο	93	16,1
Λύκειο	221	38,3
Κολέγιο	61	10,6
Πανεπιστήμιο	68	11,8
Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	9	1,6
Σύνολο	573	99,3

Παράρτημα 2

Δομημένο Ερωτηματολόγιο

ΕΡΕΥΝΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ
ΜΟΝΟΓΟΝΕΪΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ
ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Γεια σας

Είμαι ερευνητής/τρια από το Κέντρο Ερευνών του Intercollege και παίρνω μέρος στην έρευνα με θέμα: «Οι μονογονεϊκές οικογένειες στην Κύπρο». Η έρευνα γίνεται με χρηματοδότηση του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας και στοχεύει στη συλλογή στοιχείων για τα οικονομικά, κοινωνικά και ψυχολογικά δεδομένα των μονογονεϊκών οικογενειών στην Κύπρο. Η έρευνα γίνεται σε παγκύπρια βάση, σε δείγμα 600 ατόμων που επιλέγονται τυχαία. Θα το εκτιμούσαμε ιδιαίτερα αν μας αφιερώνετε λίγο από το χρόνο σας για να συμπληρώσουμε το σχετικό ερωτηματολόγιο. Σας διαβεβαιώνουμε ότι οι απαντήσεις που θα δώσετε θα είναι απόλυτα εμπιστευτικές αφού στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου τηρείται πλήρης ανωνυμία. Τέλος, θα θέλαμε να σας πληροφορήσουμε πως τα πορίσματα και οι εισηγήσεις της συγκεκριμένης έρευνας θα δοθούν στις αρμόδιες αρχές της πολιτείας (Γραφείο Ευημερίας καθώς και στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων) για αναδιαμόρφωση της σχετικής κοινωνικής πολιτικής.

E0. Φύλο

Ανδρας		Γυναίκα	
--------	--	---------	--

E1. Σε ποια κατηγορία μονογονιών ανήκετε;

1. Σε διάσταση
2. Διαζευγμένος/η
3. Χήρος/α
4. Άγαμος/η πατέρας/μητέρα
5. Εγκατάλειψη οικογενειακής εστίας από τον ένα γονέα
6. Φυλάκιση του ενός γονέα
7. Απέλαση από την Κύπρο του ενός γονέα
8. Άλλο (τι;) _____

E2. Επαρχία/Περιοχή Διαμονής

	Περιοχή	
1. Λευκωσία	α. Αστική	β. Αγροτική
2. Λεμεσός	α. Αστική	β. Αγροτική
3. Λάρνακα	α. Αστική	β. Αγροτική
4. Πάφος	α. Αστική	β. Αγροτική
5. Αμμόχωστος	-----	β. Αγροτική

E3. Α. Τύπος κατοικίας:

1. Διαμέρισμα σε πολυκατοικία
2. Σπίτι
3. Βοηθητικό (πισινό)
4. Προσφυγικός συνοικισμός
5. Οικισμός αυτοστέγασης
6. Άλλο (τι;): _____

B. Όροι διαμονής:

1. Ιδιόκτητο
2. Ενοικιασμένο
3. Άλλο (τι;): _____

E4. Προέρχεστε από εκτοπισμένη/προσφυγική οικογένεια;

1. Ναι
2. Όχι

E5. Ηλικία: Πόσο ετών είστε;

15-19	
20-24	
25-29	
30-34	
35-39	
40-44	
45-49	
50-54	
55-59	

E6. Εδώ και πόσα χρόνια είστε μονογονιός; _____

E7. Όσον αφορά τα παιδιά σας;

1. Πόσα παιδιά έχετε; _____ (Αγόρια _____ Κορίτσια _____)
2. Πόσα από τα παιδιά σας μένουν ακόμα εδώ μαζί σας; _____
3. Ηλικία μεγαλύτερου παιδιού _____ Ηλικία μικρότερου παιδιού _____

E8. Ποια άτομα ζουν μαζί σας σ' αυτή την κατοικία;

Άτομα που ζουν μαζί σας	Ναι	Όχι
1. Το/α παιδί/ιά μου	1	2
2. Ο/Η σύντροφός μου (στην περίπτωση που συζείτε)	1	2
3. Ένας ή/ και οι δύο γονείς μου	1	2
4. Αδελφός/οί ή αδελφή/ές μου	1	2
5. Παππούς ή Γιαγιά μου	1	2
6. Άλλα μέλη της οικογένειάς μου (π.χ. θείος/θεία)	1	2
7. Άλλοι, μη συγγενείς	1	2
A. Οικιακές βοηθοί		
B. Φίλοι	1	2
Γ. Άλλοι (ποιοί;)	1	2

E9. Μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας σας:

	Πατέρας	Μητέρα
1. Χωρίς σχολική μόρφωση	1	1
2. Δημοτικό	2	2
3. Τριτάξιο Γυμνάσιο	3	3
4. Εξατάξιο Γυμνάσιο/Λύκειο	4	4
5. Ανώτερη Εκπαίδευση (Κολέγιο)	5	5
6. Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο)	6	6

E9.1 Επάγγελμα πατέρα (**Περιγραφή:** Επίπεδο θέσης, τύπος και είδος οργανισμού (π.χ. Ανώτερος Λειτουργός στο Υπουργείο Υγείας) – Αν είναι συνταξιούχος ή έχει πεθάνει το τελευταίο επάγγελμα πριν από την αφυπηρέτηση/θάνατο)

E10. Ποιο είναι το δικό σας **μορφωτικό επίπεδο** και του/της **πρώην** συντρόφου σας;
(του πατέρα/μητέρας των παιδιών σας)

	Εσείς	Πρώην Σύντροφος
1. Χωρίς σχολική μόρφωση	1	1
2. Δημοτικό	2	2
3. Τριτάξιο Γυμνάσιο	3	3
4. Εξατάξιο Γυμνάσιο/Λύκειο	4	4
5. Ανώτερη Εκπαίδευση (Κολέγιο)	5	5
6. Ανώτατη Εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο)	6	6
7. Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό	7	7

E11. Εργάζεστε;

1. Ναι, με πλήρη απασχόληση	1	Αν ανήκετε σε αυτές τις κατηγορίες πηγαίνατε στην E12
2. Ναι, σε εργασία μερικής απασχόλησης	2	
3. Ναι, σε εργασία εποχιακής απασχόλησης (δηλ. μερικούς μήνες το χρόνο)	3	
4. Ναι, αγροτική απασχόληση	4	
5. Όχι, αλλά εργάστηκα στο παρελθόν	5	Πηγαίνατε στην E13
6. Όχι, δεν εργάστηκα ποτέ	6	

E12. Για όλους όσοι εργάζονται:

Παρακαλώ περιγράψτε το επάγγελμά σας:

(**Αναλυτική Περιγραφή:** Επίπεδο θέσης, τύπος και είδος οργανισμού) (π.χ. Ανώτερος Λειτουργός στο Υπουργείο Υγείας, Λογιστής (Chartered) σε λογιστικό γραφείο)

α. Τομέας:

1. Δημόσιος 2. Ιδιωτικός 3. Αυτοεργοδοτούμενος/η

β. Εκτός από την κανονική σας εργασία εργάζεστε και κάπου αλλού; Ναι Όχι

γ. Πόσες ώρες εργάζεστε τη βδομάδα συνολικά; _____

Για μονογονιούς που έχουν παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας (μέχρι 12 χρόνων) και εργάζονται:

12.1 Ποιος αναλαμβάνει κυρίως τη φροντίδα του/ων παιδιού/ιών όταν εσείς εργάζεστε (1 απάντηση);

1. η μητέρα μου ή/και ο πατέρας μου
2. κάποιο άλλο συγγενικό πρόσωπο
3. οικιακή βοηθός
4. πληρώνω κάποια άλλη γυναίκα
5. το/α παίρνω σε βρεφο-νηπιοκομικό σταθμό ή νηπιαγωγείο
6. άλλο (τι;) _____

Όσοι απάντησαν στην E12 και E12.1 να προχωρήσουν στην E14

Όσοι απάντησαν ότι εργάζονταν στο παρελθόν ή δεν εργάστηκαν ποτέ:

E 13. Μήπως ο λόγος που δεν εργαστήκατε ποτέ ή που διακόψατε την εργασία σας, σχετιζόταν με το ότι είστε μονογονιός;

Ναι Όχι

E13.1 Υπάρχει κάτι το οποίο θα μπορούσε να σας βοηθήσει για να [αρχίσετε ξανά να] εργαστείτε/εργάζεστε; Θα χρειαζόσαστε μήπως κάποιο είδος βοήθειας π.χ.:

- A1. Οικονομική στήριξη (συμπλήρωμα μισθού), τους πρώτους έξι μήνες από την εισδοχή στην αγορά εργασίας
2. Οικονομική βοήθεια για τη φροντίδα του/των παιδιού/ών
3. Εκπαιδευτικά προγράμματα για επαγγελματική κατάρτιση
4. Ευέλικτο ωράριο εργασίας
5. Άλλη βοήθεια; _____

B. Δε χρειάζομαι βοήθεια

Γ. Δε θέλω να (ξανα)εργαστώ

E14. Πώς επηρεάστηκε το εισόδημα της οικογένειάς σας, μετά που έγινε μονογονεϊκή: (κυρίως τα πρώτα 2-3 χρόνια)

1. μειώθηκε
2. παρέμεινε το ίδιο
3. αυξήθηκε

Αν το 1: Πώς το αντιμετωπίσατε;

E15. Ποιες είναι οι πηγές εισοδήματος της οικογένειάς σας τώρα (κατά σειρά προτεραιότητας αρχίζοντας από το μεγαλύτερο ποσό); Χρησιμοποιήστε αριθμούς για αυτά που ισχύουν (π.χ. 1 – προσωπικός μισθός, 2 – επίδομα από Γραφείο Ευημερίας κτλ)

1. Ο προσωπικός μου μισθός _____
2. Παροχή διατροφής από τον άλλο γονέα _____
3. Βοήθεια από γονείς _____
4. Βοήθεια από συγγενείς και φίλους _____
5. Επίδομα από το Γραφείο Ευημερίας ή άλλα κρατικά επιδόματα (π.χ. επίδομα χηρείας, ανεργίας) _____
6. Φιλανθρωπίες/Δωρεές _____
7. Άλλη (ποια;) _____

E16. Στη δική σας (μονογονεϊκή) οικογένεια, ποιος παίζει τον πιο σημαντικό ρόλο όσον αφορά τα πιο κάτω (μέχρι δύο απαντήσεις: 1= ασχολείται πολύ, 2= ασχολείται λιγότερο)

	Εσείς	Ο/Η (πρώην) σύντροφός σας	Και οι δύο εξίσου/ Μαζί	Παππούς/ Γιαγιά	Οικιακή βοηθός	Άλλος; (ποιος)
1. Συμβάλλει οικονομικά με την εργασία του/της (δηλ. φέρνει στο σπίτι τα περισσότερα λεφτά)						
2. Παίρνει αποφάσεις για τα μεγάλα οικονομικά έξοδα (π.χ. αγορά αυτοκινήτου)						
3. Παίρνει αποφάσεις για τα συνηθισμένα καθημερινά έξοδα (π.χ. ψώνια)						
4. Πηγαίνει το/α παιδί/ά στο σχολείο, φροντιστήρια ή άλλες εξωσχολικές δραστηριότητες						
5. Επιβλέπει/βοηθά με το διάβασμα των παιδιών (για το σχολείο)						
6. Αποφασίζει αν θα βγει «έξω» το/α παιδί/ά το βράδυ						
7. Μαθαίνει τρόπους σωστής συμπεριφοράς στο/α παιδί/ά						
8. Βάζει όρια/περιορισμούς στο/α παιδί/ά						
9. Βάζει τιμωρίες στο/α παιδί/ά, όταν χρειαστεί						
10. Συμπαραστέκεται, είναι κοντά στο/α παιδί/ά όταν έχουν δυσκολίες						
11. Δίνει χαρτζιλίκι/λεφτά για μικροεξόδα στο/α παιδί/ά						

E17. Στη δική σας (μονογονεϊκή) οικογένεια σε ποιο βαθμό **ασχολείται** ο καθένας με τα πιο κάτω: (μέχρι δύο απαντήσεις: 1= ασχολείται πολύ, 2= ασχολείται λιγότερο)

	Μητέρα / Πατέρας	(Παιδιά) Κορίτσι/α	(Παιδιά) Αγόρι/α	Παππούς / Γιαγιά	Οικιακή βοηθός	Άλλος; (ποιος;)	Δεν ισχύει
1. Καθάρισμα του σπιτιού							
2. Μαγείρεμα							
3. Πλύσιμο ρούχων							
4. Ψώνια							
5. Κήπος/Αυλή							
6. Οικογενειακή απασχόληση (π.χ. χωράφια, κατάστημα)							

E 18. Πόσο συχνά συναντάτε **τόρα** (ως μονογονιός) τα ακόλουθα πρόσωπα; Έχει αυξηθεί ή μειωθεί η συχνότητα των συναντήσεων σας αφότου δημιουργήθηκε η μονογονεϊκή οικογένεια;

	Ποτέ	1-2 φορές το χρόνο	1 φορά κάθε 2-3 μήνες	1-2 φορές το μήνα	1-2 φορές βδομάδα	Καθη-μερινά	Δεν ισχύει (π.χ. μη ύπαρξη ή θάνατος αναφερόμενου προσώπου)	Αύξηση ή μείωση ή το ίδιο (+, -, =)
1. Πατέρα	1	2	3	4	5	6	7	
2. Μητέρα	1	2	3	4	5	6	7	
3. Πεθερικά (πρώην)	1	2	3	4	5	6	7	
4. Αδέλφια	1	2	3	4	5	6	7	
5. Παιδιά που δε μένουν μαζί σας	1	2	3	4	5	6	7	
6. Παππού / Γιαγιά	1	2	3	4	5	6	7	
7. Θεϊούς	1	2	3	4	5	6	7	

E19. Έχετε την ευκαιρία ως (μονογονεϊκή) οικογένεια:

1. να γευματίζετε (να τρώτε) όλοι μαζί (η μονογονεϊκή οικογένεια) τουλάχιστον μια φορά την ημέρα;

Ναι Όχι

2. να γευματίζετε (να τρώτε) όλοι μαζί (μονογονεϊκή οικογένεια) τουλάχιστον κάθε Κυριακή;

Ναι Όχι

E20. Ως μονογονιός ποιες είναι για σας οι πιο δύσκολες συναισθηματικές περιόδους (μέχρι δύο απαντήσεις);

1. τα Σαββατοκύριακα
2. οι μέρες των διακοπών
3. οι μέρες των μεγάλων γιορτών (π.χ. Χριστούγεννα, Πάσχα)
4. (δεν ισχύει για χήρους/ες): οι μέρες που το/α παιδί/ιά πηγαίνουν στον πατέρα/μητέρα τους (το γονέα που δεν έχει την επίβλεψή τους)
5. Άλλη (ποια;) _____

E21. Πόσο συχνά πηγαίνετε στην Εκκλησία;

1. Κάθε Κυριακή
2. Πιο αραιά (π.χ. 1 φορά το μήνα)
3. Μόνο τις μεγάλες γιορτές
4. Πολύ αραιά (π.χ. 1 φορά το χρόνο)
5. Ποτέ

E21.1 Έχει μήπως αλλάξει η συχνότητα εκκλησιασμού σας μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας;

1 Έχει μειωθεί αρκετά	2 Έχει κάπως μειωθεί	3 Δεν έχει αλλάξει	4 Έχει κάπως αυξηθεί	5 Έχει αυξηθεί αρκετά
-----------------------------	----------------------------	--------------------------	----------------------------	-----------------------------

E22. Μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας, ποια άτομα σας στήριξαν και με ποιους τρόπους (μέχρι δύο απαντήσεις) (1-άτομο που με στήριξε περισσότερο/2-άτομο που με στήριξε λιγότερο);

1. Οικονομική στήριξη													
2. Φιλοξενία/ Παροχή στέγης													
3. Συναισθηματική/Ψυχολογική στήριξη													
4. Παροχή συμβουλών													
5. Βοήθεια με τις οικιακές εργασίες (π.χ. καθάρισμα σπιτιού, μαγείρεμα)													
6. Με τις πιο «εξειδικευμένες» εργασίες του σπιτιού (π.χ. μαστορέματα)													
7. Βοήθεια με τα παιδιά													
8. Άλλη(τι;)													

E23. Μήπως μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας αντιμετωπίσατε τα πιο κάτω στο χώρο εργασίας;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Δεν ισχύει
1. Η στάση των συναδέλφων μου άλλαξε μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας	1	2	3	4	5	
2. Οι συνάδελφοί μου με αντιμετωπίζουν με πιο θετικό τρόπο από ότι πριν γίνω μονογονιός	1	2	3	4	5	
3. Οι συνάδελφοί μου με αντιμετωπίζουν με πιο αρνητικό τρόπο από τη στιγμή που έγινα μονογονιός	1	2	3	4	5	
4. Με αντιμετωπίζουν με οίκτο	1	2	3	4	5	
5. Γίνομαι αντικείμενο σεξουαλικής παρενόχλησης από συναδέλφους (π.χ. λεκτικής, ψυχολογικής, σωματικής)	1	2	3	4	5	

E24. Πορίσματα από διάφορες έρευνες για τις μονογονεϊκές οικογένειες δείχνουν ότι σε μερικές περιπτώσεις οι μονογονιοί έχουν **θετικά αισθήματα** (π.χ. ανακούφιση που ξέφυγαν από μια δύσκολη σχέση), ενώ σε άλλες **αρνητικά αισθήματα** (π.χ. φόβο λόγω μοναξιάς). Ποια από τα πιο κάτω εκφράζουν τα δικά σας συναισθήματα/εμπειρίες;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Δεν ισχύει
1. Δυσκολίες οικονομικές για κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί νερού και ηλεκτρισμού κτλ.)	1	2	3	4	5	
2. Δυσκολίες οικονομικές για μη βασικές ανάγκες, που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας (π.χ. λεφτά για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα)	1	2	3	4	5	
3. Δυσκολία εξεύρεσης εργασίας	1	2	3	4	5	
4. Δυσκολίες στη φύλαξη/φροντίδα των παιδιών (π.χ. υπερπληρότητα των δημόσιων νηπιαγωγείων, δαπανηρά ιδιωτικά)	1	2	3	4	5	
5. Υπερβολικές ώρες απασχόλησής σας με αποτέλεσμα να παραμελείτε τα παιδιά σας	1	2	3	4	5	
6. Εντάσεις και συγκρούσεις με το/τα παιδί/ά σας λόγω των πολλαπλών σας ευθυνών	1	2	3	4	5	
7. Πιέσεις σε σας για να βοηθήσετε το/α παιδί/α με τη σχολική του/ς εργασία	1	2	3	4	5	
8. Ανεπάρκεια χρόνου που αφιερώνετε με το/α παιδί/ιά σας (δηλ. Κοινές ασχολίες, ψυχαγωγία)	1	2	3	4	5	
9. Αλλαγή των διατροφικών συνηθειών (μονογονιού ή/και των παιδιών) για εξοικονόμηση χρημάτων	1	2	3	4	5	
10. Προσωπικό πρόβλημα υγείας	1	2	3	4	5	
11. Πρόβλημα υγείας του/ων παιδιού/ιών σας	1	2	3	4	5	
12. Ανάμιξη/Επεμβάσεις των γονιών σας ή άλλων ατόμων της οικογένειάς σας στη ζωή σας	1	2	3	4	5	
13. Περιορισμούς στην προσωπική σας ζωή (π.χ. δημιουργία νέων σχέσεων με το άλλο φύλο)	1	2	3	4	5	
14. Περιορισμούς στην κοινωνική σας ζωή (π.χ. ψυχαγωγία, ενδιαφέροντα)	1	2	3	4	5	

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ	Δεν ισχύει
15. Έτυχε κάποιιο από τους συγγενείς σας να σας αποφεύγουν;	1	2	3	4	5	
16. Έτυχε κάποιιο από τους φίλους σας να σας αποφεύγουν;	1	2	3	4	5	
17. Έτυχε υποψήφιος/α σύντροφος σας να απέφυγε/διέκοψε (μια πιθανή) σχέση όταν έμαθε ότι είστε μονογονιός;	1	2	3	4	5	
18. Έτυχε κάποιες φορές να υποπέσει στην αντίληψή σας πως γίνεστε αντικείμενο αρνητικών σχολίων (π.χ. στη γειτονιά σας, στη δουλειά σας);	1	2	3	4	5	
19. Έτυχε το/α παιδί/ιά σας να παραπονεθεί/νται πως κάποιιο συμμαθητές τους, το/α αποφεύγουν ή το/α κοροϊδεύουν;	1	2	3	4	5	
20. Έτυχε το/α παιδί/ιά σας να παραπονεθεί/νται πως οι δάσκαλοι/καθηγητές του/ς συμπεριφέρονται με άσχημο τρόπο;	1	2	3	4	5	
21. Έτυχε το/α παιδί/ιά σας να παραπονεθεί/νται πως κάποια γειτονόπουλα σας το/α αποφεύγουν ή το/α κοροϊδεύουν;	1	2	3	4	5	
22. Έχετε το χρόνο να συναναστρέφεστε με φίλους; (π.χ. να τους επισκεφτείτε ή να σας επισκεφτούν στο σπίτι σας)	1	2	3	4	5	
23. Μήπως έχουν μειωθεί οι ευκαιρίες ψυχαγωγίας (π.χ. έξοδοι στον κινηματογράφο, στο θέατρο, σε εστιατόριο, σε καφετέριες κ.α.);	1	2	3	4	5	
24. Θεωρείτε ότι έχουν μειωθεί οι ευκαιρίες για διακοπές μαζί με τα παιδιά σας (π.χ. το καλοκαίρι, το Σαββατοκύριακα)	1	2	3	4	5	
25. Νιώθετε ότι είστε σε μειονεκτικότερη θέση από τους άλλους γονείς λόγω του ότι είστε μονογονιός;	1	2	3	4	5	

E25. Μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας, πως νιώθετε για τα πιο κάτω:

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1. Νιώθετε πιο ικανοποιημένος/η από τη ζωή σας	1	2	3	4	5
2. Νιώθετε ότι περνάτε περισσότερο ποιοτικό χρόνο με τα παιδιά σας	1	2	3	4	5
3. Ανησυχείτε συνεχώς για διάφορα πράγματα	1	2	3	4	5
4. Νιώθετε ότι βρήκατε την ψυχική σας ηρεμία	1	2	3	4	5
5. Νιώθετε ότι το/α παιδί/ά σας βρήκε/αν την ψυχική του/ς ηρεμία	1	2	3	4	5
6. Είστε σε υπερένταση	1	2	3	4	5
7. Νιώθετε συνεχώς κουρασμένος/η	1	2	3	4	5
8. Δεν έχετε όρεξη για τίποτα	1	2	3	4	5
9. Χειρίζεστε διάφορες καταστάσεις πιο γρήγορα και πιο αποτελεσματικά	1	2	3	4	5
10. Κλαίτε πιο εύκολα	1	2	3	4	5
11. Νιώθετε ανακούφιση	1	2	3	4	5
12. Εκνευρίζεστε πιο εύκολα	1	2	3	4	5
13. Ρίχνετε το φταίξιμο στον εαυτό σας για διάφορα πράγματα	1	2	3	4	5
14. Επικοινωνείτε καλύτερα με τα παιδιά σας	1	2	3	4	5
15. Νιώθετε μόνος/η	1	2	3	4	5
16. Νιώθετε ότι τους στόχους που έχετε θέσει στη ζωή σας τους έχετε πραγματοποιήσει	1	2	3	4	5
17. Νιώθετε αβοήθητος/η	1	2	3	4	5

Μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας πως νιώθετε για τα πιο κάτω:

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
18. Νιώθετε αισιόδοξα για το δικό σας μέλλον	1	2	3	4	5
19. Νιώθετε αισιόδοξα για το μέλλον του/ων παιδιού/ών σας	1	2	3	4	5
20. Νιώθετε συγχυσμένος/η	1	2	3	4	5
21. Νιώθετε ότι δεν αξίζετε ως άτομο	1	2	3	4	5
22. Νιώθετε σιγουριά για τον εαυτό σας	1	2	3	4	5
23. Συχνά χάνετε την αυτοπεποίθησή σας	1	2	3	4	5
24. Έχετε χάσει το ενδιαφέρον σας για πράγματα που σας ευχαριστούσαν παλαιότερα	1	2	3	4	5
25. Νιώθετε πως εσείς φταίτε για ότι έγινε	1	2	3	4	5
26. Είστε αναποφάσιστος/η	1	2	3	4	5
27. Κοιμάστε καλά	1	2	3	4	5
28. Πιέζετε τον εαυτό σας για να διεκπεραιώσετε τις καθημερινές σας υποχρεώσεις	1	2	3	4	5
29. Έχετε ενοχλητικές σκέψεις (σκέψεις που σας αναστατώνουν)	1	2	3	4	5
Άλλο;	1	2	3	4	5

E26. Μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας, πόσο έχουν αλλάξει οι πιο κάτω συνήθειές σας;

	Πριν		Μετά	
	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι
1. Χρησιμοποιούσατε/είτε φαρμακευτική αγωγή για να μπορέσετε κοιμηθείτε;				
2. Χρειαζόσαστε/ζεστε φαρμακευτική αγωγή για να μειώσετε/ελέγξετε το άγχος σας; (αντικαταθλιπτικά/αγχολυτικά χάπια)				
3. Καπνίζατε/ετε;				
4. Πίνατε/ετε περισσότερο από το κανονικό; (π.χ. αλκοολούχα ποτά)				
5. Τρώγατε/τρώτε περισσότερο από το κανονικό;				
6. Τρώγατε/τρώτε λιγότερο από το κανονικό;				

E27. Μερικές έρευνες προτείνουν κάποια σχέση της ιδιότητας του μονογονιού με θέματα υγείας. Μήπως **μετά** τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας αντιμετωπίζετε κάποιο πρόβλημα υγείας το οποίο δεν αντιμετωπίζατε προηγουμένως;

	Πριν		Μετά	
	Ναι	Όχι	Ναι	Όχι
1. Πονοκέφαλους				
2. Πόνους στα έντερα;				
3. Πόνους στο στομάχι;				
4. Πόνους στην πλάτη;				
5. Αναπνευστικά προβλήματα; (π.χ. άσθμα)				
6. Πίεση;				
7. Χοληστερόλη;				
8. Διαβήτη;				
9. Καρκίνο;				
10. Καρδιαγγειακά προβλήματα;				
11. Άλλο (τι:)				

E28. Πώς θα βαθμολογούσατε την υφιστάμενη κοινωνική πολιτική που ακολουθά το κράτος για τους μονογονιούς;

1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
-------------------	-----------	------------------	----------------	---------------------

E29. Απευθυνθήκατε ποτέ σε κάποια κρατική υπηρεσία για:

	Ναι	Όχι
1. Οικονομική βοήθεια		
2. Ψυχολογική βοήθεια		
3. Νομική βοήθεια		

E29.1 Αν **ναι** σε ποιο βαθμό βοηθηθήκατε;

	1 Καθόλου	2 Λίγο	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ
1. Οικονομική βοήθεια	1	2	3	4	5
2. Ψυχολογική βοήθεια	1	2	3	4	5
3. Νομική βοήθεια	1	2	3	4	5

E29.2 Αν **όχι** γιατί;

	Οικονομική βοήθεια	Ψυχολογική βοήθεια	Νομική βοήθεια
1. Δε χρειαστήκατε ποτέ τέτοιου είδους βοήθεια			
2. Αποταθήκατε ευθύς εξαρχής σε ιδιώτη			
3. Δεν ξέρατε ότι υπάρχουν αρμόδιες υπηρεσίες που να προσφέρουν τέτοιου είδους στήριξη			
4. Δεν έχετε εμπιστοσύνη στις κρατικές υπηρεσίες			
5. Πιστεύετε ότι οι αρμόδιοι λειτουργοί δε δείχνουν το αναγκαίο ενδιαφέρον			
6. Άλλο (τι:)			

E30. Τι πιστεύετε για τα επόμενα;

1. Καθόλου 2. Λίγο 3. Αρκετά 4. Πολύ 5. Παρά πολύ

	1	2	3	4	5
Να απαντηθεί από άτομα που παίρνουν δημόσιο βοήθημα:					
1. Το ύψος του οικονομικού βοηθήματος που σας παρέχεται από το κράτος ως μονογονιός καλύπτει τις βασικές σας ανάγκες (π.χ. φαγητό, είδη ένδυσης, ρεύμα, τηλέφωνο κτλ.)	1	2	3	4	5
Οι υπόλοιπες ερωτήσεις να απαντηθούν από όλους					
2. Το οικονομικό βοήθημα (δημόσιο βοήθημα) παραχωρείται με δίκαιο τρόπο, σ' αυτούς που πραγματικά το χρειάζονται	1	2	3	4	5
3. Πιστεύω πως το κράτος κάνει ότι μπορεί για να μας βοηθήσει	1	2	3	4	5
4. Είναι ευθύνη του κράτους να παρέχει μια αξιοπρεπή διαβίωση σε όλες τις οικογένειες	1	2	3	4	5
5. Είναι ευθύνη του κράτους να παρέχει μια αξιοπρεπή διαβίωση στις μονογονεϊκές οικογένειες	1	2	3	4	5
6. Είναι ευθύνη του κράτους να παρέχει:					
6.1 Οικονομικό επίδομα στις μονογονεϊκές οικογένειες	1	2	3	4	5
6.2 Οικονομικό επίδομα που να συμπεριλαμβάνει και ψυχαγωγία	1	2	3	4	5
6.3 Σπίτι/στέγαση στις μονογονεϊκές οικογένειες που το έχουν ανάγκη	1	2	3	4	5
6.4 Εργασία/απασχόληση	1	2	3	4	5
6.5 Υπηρεσίες διημερεύουσας φροντίδας για τα παιδιά	1	2	3	4	5
6.6 Δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων	1	2	3	4	5
6.7 Ψυχολογική υποστήριξη	1	2	3	4	5
6.8 Νομική υποστήριξη	1	2	3	4	5

E31. Για να ξεπεράσετε εσείς ή τα παιδιά σας τις πιθανές αρνητικές συνέπειες που επέφερε η δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας αποταθήκατε σε κάποιο ειδικό;

	Ναι	Όχι
Εσείς		
Τα παιδιά σας		

E31.1 Σε τι είδους ειδικό;

1. Ψυχολόγο
2. Κοινωνικό Λειτουργό
3. Άλλο (τι;) _____

E31.2 **Αν ναι:** πόσο βοηθηθήκατε εσείς ή τα παιδιά σας από τον ειδικό;

Εσείς	1 Καθόλου	2 Λίγο	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ
Τα παιδιά σας	1 Καθόλου	2 Λίγο	3 Μέτρια	4 Πολύ	5 Πάρα πολύ

E31.3 **Αν όχι:** Γιατί δε ζητήσατε βοήθεια από κάποιον ειδικό;

1. Δεν είχα/ω τα χρήματα
2. Δεν ήξερα/ξέρω σε ποιον να αποταθώ
3. Πιστεύω πως δε θα μπορούσε να με βοηθήσει
4. Δεν τους έχω εμπιστοσύνη
5. Υπάρχει προκατάληψη στην Κύπρο όταν κάποιος πηγαίνει σε ειδικό (π.χ. ψυχολόγο) και φοβόμουν τι θα έλεγαν για μένα και τα παιδιά μου
6. Άλλο; _____

E32. Τι πιστεύετε για τις πιο κάτω απόψεις;

1. Διαφωνώ πολύ 2. Διαφωνώ 3. Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ 4. Συμφωνώ 5. Συμφωνώ πολύ

	1	2	3	4	5
1. Οι μονογονεϊκές οικογένειες αποτελούν αντικείμενο στιγματισμού και προκαταλήψεων στην κυπριακή κοινωνία	1	2	3	4	5
2. Το κράτος αντιμετωπίζει με ισότιμο τρόπο όλες τις κατηγορίες μονογονιών	1	2	3	4	5
3. Η Εκκλησία αντιμετωπίζει με ισότιμο τρόπο όλες τις κατηγορίες μονογονιών	1	2	3	4	5
4. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες και γνώσεις για να αντιμετωπίζουν με τον κατάλληλο τρόπο τα παιδιά που προέρχονται από μονογονεϊκές οικογένειες	1	2	3	4	5
5. Παρέχεται η δυνατότητα στα παιδιά μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος να γνωρίσουν όλες τις μορφές οικογένειας	1	2	3	4	5
6. Ένα παιδί προσχολικής ηλικίας υποφέρει όταν η μητέρα του εργάζεται	1	2	3	4	5
7. Ένας μόνος γονέας μπορεί να μεγαλώσει τα παιδιά του τόσο καλά όσο και ένα ζευγάρι	1	2	3	4	5

Τηλέφωνο Ερωτώμενου: _____(Για σκοπούς ελέγχου)

Ερευνητής/τρια: _____

Ημερομηνία: _____

Παράρτημα 1: Ερωτήσεις που αφορούν διαζευγμένους

E1. Ποιοι ήταν οι βασικότεροι λόγοι που συνέτειναν στο να πάρετε διαζύγιο; (κυκλώστε αυτούς που ισχύουν)

1. Ασυμβατότητα χαρακτήρων/προσωπικότητας
2. Πλήξη/έλλειψη ενδιαφέροντος για τη σχέση μας
3. Εντάσεις και τσακωμοί μεταξύ του/της συζύγου μου και εμένα
4. Έλλειψη επικοινωνίας
5. Οικονομικά προβλήματα
6. Επεμβάσεις τρίτων
7. Σεξουαλικά προβλήματα
8. Ερωτική σχέση του/της συζύγου με Κύπριο/α
9. Ερωτική σχέση του/της συζύγου με αλλοδαπό/ή
10. Σωματική βία απέναντι σε μένα ή/και τα παιδιά
11. Ψυχολογική βία απέναντι σε μένα ή/και τα παιδιά
12. Τζόγος (Χαρτοπαιξία και άλλα τυχερά παιχνίδια)
13. Αλκοολισμός
14. Παθολογική ζήλια
15. Μη ικανοποιητική εκτέλεση των υποχρεώσεων του/της συζύγου στην οικογένεια και στην ανατροφή των παιδιών
16. Άλλος (τι;) _____

E2. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που είχατε με το/η σύζυγό σας **πριν** δημιουργηθούν προβλήματα και αποφασίσετε να πάρετε διαζύγιο και ποια είναι η κατάσταση **τώρα** (μετά το διαζύγιο);

Πριν	1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
Τώρα	1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή

E2.1 Πώς θα χαρακτηρίζατε με μια λέξη την τωρινή σχέση που έχετε με τον/την πρώην σύζυγό σας;

1. «**Τέλειοι φίλοι**» (είμαστε φίλοι και έχουμε μια εποικοδομητική σχέση τόσο μεταξύ μας όσο και με τα παιδιά)
2. «**Συνεργαζόμενοι συνάδελφοι**» (τα συναισθήματά μου για αυτόν/ήν είναι ουδέτερα και χειριζόμαστε ο ένας τον άλλο ορθολογικά για το καλό των παιδιών)
3. «**Θυμωμένοι συνεργάτες**» (είμαι θυμωμένος/η μαζί της/ου όμως καταφέρνω να το χειρίζομαι ορθολογικά για το καλό των παιδιών)
4. «**Ασπονδοί εχθροί**» (νιώθω αντιπάθεια για τον/την πρώην σύζυγό μου)

E3. Παίρνετε διατροφή από τον άλλο γονιό για τα παιδιά σας; Ναι Όχι

Αν ναι:

E3.1 Το ποσό διατροφής για **κάθε** παιδί είναι:

1. 0 - £50 μηνιαίως
2. £51 -£100 μηνιαίως
3. £101 -£150 μηνιαίως
4. £151-£200 μηνιαίως
5. £201 - £250 μηνιαίως
6. £251 - £300 μηνιαίως
7. £301 - £350 μηνιαίως
8. £351+ μηνιαίως

E3.2 Χρειάστηκε να πάτε στο δικαστήριο για να εξασφαλίσετε το πιο πάνω ποσό;

Ναι Όχι

E3.3 Εκτός από τη διατροφή ο/η πρώην σύζυγός αναλαμβάνει οποιαδήποτε άλλα έξοδα για το/α παιδί/ιά;

1. Ποτέ
2. Αραιά (π.χ. 2-3 φορές το χρόνο)
3. Κάποτε (π.χ. 1 φορά κάθε 2-3 μήνες)
4. Συχνά (π.χ.1 φορά το μήνα)
5. Πολύ συχνά (π.χ. 1 φορά τη βδομάδα)

E3.4 Για ποια πράγματα από τα ακόλουθα;

1. Δίδακτρα φροντιστηρίων
2. Δίδακτρα σχολείων/νηπιαγωγείων
3. Χαρτζιλίκι
4. Ψυχαγωγία
5. Ρουχισμό
6. Διακοπές
7. Άλλο; _____

E4. Πώς θα βαθμολογούσατε τη σχέση που είχαν τα **παιδιά** σας με τον/τη πατέρα/μητέρα (το γονιό που δε μένει πια μαζί με τα παιδιά) τους **πριν** δημιουργηθούν προβλήματα και αποφασίσετε να πάρετε διαζύγιο και ποια η σχέση που έχουν **τώρα**;

Πριν	1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
Τώρα	1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή

E5. Πώς χαρακτηρίζετε τη σχέση που έχετε **εσείς** με το/α παιδί/ιά σας, **τώρα** που είστε μονογονιός;

1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
-------------------	-----------	------------------	----------------	---------------------

E5.1 Πιο συγκεκριμένα θα λέγατε πως:

1. Δεν έχει αλλάξει κάτι, έχουμε τη σχέση που είχαμε και προηγουμένως
2. Έχουμε συνδεθεί πολύ περισσότερο και έχουμε γίνει οι καλύτεροι φίλοι
3. Είμαστε πάρα πολύ δεμένοι σε σημείο εξάρτησης αφού είναι η μόνη μου διέξοδος
4. Έχουμε απομακρυνθεί διότι το/α παιδί/ιά ρίχνουν σε μένα το φταίξιμο για το διαζύγιο
5. Έχουμε απομακρυνθεί γιατί εγώ δεν είμαι σε καλή ψυχολογική κατάσταση και δεν μπορώ να επικοινωνήσω σωστά μαζί τους
6. Άλλο; _____

E6. Αν σας δινόταν η ευκαιρία θα δημιουργούσατε μια καινούρια σχέση, ή θα παντρευόσασταν, ξεκινώντας μια καινούρια ζωή;

1. Έχω ήδη μια καινούρια σχέση
2. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο αλλά δε θα παντρευόμουν
3. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο και πιθανόν να παντρευόμουν
4. Ναι, αλλά φοβάμαι την αντίδραση του/ων παιδιού/ών
5. Ναι, αλλά φοβάμαι τι θα πει ο κόσμος για μένα
6. Όχι δε μου ταιριάζουν τέτοιες συμπεριφορές
7. Όχι, γιατί πιστεύω πως ο γάμος είναι πολύ δύσκολη υπόθεση
8. Όχι, λόγω οικονομικών προβλημάτων
9. Άλλο (τι); _____

E7. Πόσο συχνά το/α παιδί/ά σας βλέπουν τον άλλο τους γονέα;

1 Καθόλου	2 2-3 φορές το χρόνο	3 1 φορά κάθε 3 μήνες	4 1 φορά το μήνα	5 1-2 φορές τη βδομάδα	6 Καθημερινά
--------------	-------------------------	--------------------------	---------------------	---------------------------	-----------------

E8. Όταν το/α παιδί/ιά πηγαίνουν στο γονέα που δεν έχει αναλάβει την ευθύνη της φροντίδας του/ς, πώς περνούν το χρόνο του/ς συνήθως (με βάση αυτά που σας λείπει/νε);

	Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά	Πολύ Συχνά	Δεν ισχύει
1. Το/α πηγαίνει περίπατο	1	2	3	4	5	
2. Έχουν κοινά ενδιαφέροντα (π.χ. παίζουν, κοινές ασχολίες)	1	2	3	4	5	
3. Πάνε για φαγητό σε μέρη που αρέσουν στο/α παιδί/ιά	1	2	3	4	5	
4. Το/α πηγαίνει στην υπεραγορά ή σε άλλα καταστήματα και του/ς αγοράζει πράγματα που θέλουν	1	2	3	4	5	
5. Συζητά μαζί του/ς για προβλήματα που το/α αφορούν	1	2	3	4	5	
6. Συζητά μαζί του/ς για διάφορα θέματα που το/α αφορούν	1	2	3	4	5	
7. Το/α συμβουλεύει	1	2	3	4	5	
Άλλο;	1	2	3	4	5	

E9. Συζητάτε τα προβλήματα των παιδιών σας με τον/την πρώην σύζυγό σας;

Ναι Όχι

Αν ναι:

Σας στηρίζει;

Ναι Όχι

E10. Ο γονιός που δεν έχει αναλάβει τη φροντίδα του/ων παιδιού/ών :

Έχει παντρευτεί ξανά Έχει μια καινούρια σχέση Δεν ξέρω

E11. **Αν έχει παντρευτεί ξανά ή έχει μια καινούρια σχέση:** Πιστεύετε ότι αυτό έχει επηρεάσει τη σχέση που έχει με το/α παιδί/ιά;

	Ναι	Όχι	Δεν ισχύει
1. Έχει μειωθεί ο χρόνος που αφιερώνει στο/α παιδί/ιά			
2. Έχει απομακρυνθεί συναισθηματικά από το/α παιδί/ιά			
3. Έχει μειωθεί το ποσό της διατροφής που έδινε για το/α παιδί/ιά			
4. Έχει μειώσει ή σταματήσει να δίνει στο/α παιδί/ιά κάποια επιπλέον λεφτά που του/ς έδινε παλαιότερα			
5. Το/α παιδί/ιά έχει/ουν απομακρυνθεί συναισθηματικά από τον/τη πατέρα/μητέρα του/ς			
6. Το/α παιδί/ιά δε θέλει/ουν να επισκέπτονται τον/τη πατέρα/μητέρα τους			

Παράρτημα 2: Ερωτήσεις που αφορούν άγαμους γονείς

E1. Ποιοι ήταν οι βασικότεροι λόγοι που συντέλεσαν στο να μη μείνετε μαζί με τον/ην πατέρα/μητέρα του/ων παιδιού/ιών σας;

1. Ασυμβατότητα χαρακτήρων/προσωπικότητας
2. Πλήξη/έλλειψη ενδιαφέροντος για τη σχέση μας
3. Εντάσεις και τσακωμοί μεταξύ μας
4. Έλλειψη επικοινωνίας
5. Επεμβάσεις τρίτων
6. Ερωτική σχέση με άλλο άτομο
7. Σωματική βία απέναντι σε μένα
8. Ψυχολογική βία απέναντι σε μένα
9. Αλκοολισμός
10. Παθολογική ζήλια
11. Ήθελα πολύ ένα παιδί όχι όμως σύντροφο
12. (για γυναίκες) Με άφησε έγκυο και με εγκατέλειψε
13. (για γυναίκες) Δε γνωρίζει ότι με άφησε έγκυο
14. Άλλο (τι;) _____

E2. Υπάρχει επικοινωνία μεταξύ **εσάς** και των **παιδιών** σας με το/τη πατέρα/μητέρα (το γονέα που δεν έχει την ευθύνη για τη φροντίδα των παιδιών);

	Ναι	Όχι
Εσείς		
Το/α παιδί/ά		

Αν ναι:

E2.1 Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που έχετε (τόρα) **εσείς** με τον/η πατέρα/μητέρα του παιδιού σας;

1	2	3	4	5
Καθόλου καλή	Καλή	Αρκετά καλή	Πολύ καλή	Πάρα πολύ καλή

E2.2 Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που έχει **το/α παιδί/ιά** με τον/η πατέρα/μητέρα του/ς;

1	2	3	4	5
Καθόλου καλή	Καλή	Αρκετά καλή	Πολύ καλή	Πάρα πολύ καλή

E2.3 Πόσο συχνά το/α παιδί/ιά σας βλέπουν τον άλλο τους γονέα;

1 Καθόλου	2 2-3 φορές το χρόνο	3 1 φορά κάθε 3 μήνες	4 1 φορά το μήνα	5 1-2 φορές τη βδομάδα	6 Καθημερινά
--------------	-------------------------	--------------------------	---------------------	---------------------------	-----------------

E3. Όταν το/α παιδί/ιά πηγαίνουν στο γονέα που δεν έχει αναλάβει την ευθύνη της φροντίδας του/ς πως περνούν το χρόνο του/ς συνήθως, με βάση αυτά που σας λείει/νε;

	Καθόλου	Σπάνια	Μερικές φορές	Συχνά	Πολύ Συχνά	Δεν ισχύει
1. Το/α πηγαίνει περίπατο	1	2	3	4	5	
2. Παίζει μαζί του/ς	1	2	3	4	5	
3. Πάνε για φαγητό σε μέρη που αρέσουν στο/α παιδί/ιά	1	2	3	4	5	
4. Το/α πηγαίνει στην υπεραγορά ή σε άλλα καταστήματα και του/ς αγοράζει πράγματα που θέλουν	1	2	3	4	5	
5. Συζητά μαζί του/ς για προβλήματα που το/α αφορούν	1	2	3	4	5	
6. Συζητά μαζί του/ς για διάφορα θέματα που το/α αφορούν	1	2	3	4	5	
7. Το/α συμβουλεύει	1	2	3	4	5	
Άλλο;	1	2	3	4	5	

E4. Ο γονιός που δεν έχει αναλάβει τη φροντίδα του/ων παιδιού/ών :

Έχει παντρευτεί ξανά Έχει μια καινούρια σχέση Δεν ξέρω

E4.1 **Αν έχει παντρευτεί ξανά ή έχει μια καινούρια σχέση:** Πιστεύετε ότι αυτό έχει επηρεάσει τη σχέση που έχει με το/α παιδί/ιά;

	Ναι	Όχι
1. Έχει μειωθεί ο χρόνος που αφιερώνει στο/α παιδί/ιά		
2. Έχει απομακρυνθεί συναισθηματικά από το/α παιδί/ιά		
3. Έχει μειωθεί το ποσό της διατροφής που έδινε για το/α παιδί/ιά		
4. Έχει μειώσει ή σταματήσει να δίνει στο/α παιδί/ιά κάποια επιπλέον λεφτά που του/ς έδινε παλαιότερα		
5. Το/α παιδί/ιά έχει απομακρυνθεί συναισθηματικά από τον/τη πατέρα/μητέρα του/ς		
6. Το/α παιδί/ιά δε θέλει/ουν να επισκέπτονται τον/τη πατέρα/μητέρα τους		

E5. Παίρνετε διατροφή από τον άλλο γονιό για τα παιδιά σας; Ναι Όχι

Αν ναι:

E5.1 Το ποσό διατροφής για **κάθε** παιδί είναι:

1. 0 - £50 μηνιαίως
2. £51 -£100 μηνιαίως
3. £101 -£150 μηνιαίως
4. £151-£200 μηνιαίως
5. £201 - £250 μηνιαίως
6. £251 - £300 μηνιαίως
7. £301 - £350 μηνιαίως
8. £351+ μηνιαίως

E5.2 Χρειάστηκε να πάτε στο δικαστήριο για να εξασφαλίσετε το πιο πάνω ποσό;

Ναι Όχι

E5.3 Εκτός από τη διατροφή ο/η πατέρας/μητέρα αναλαμβάνει οποιαδήποτε άλλα έξοδα για τα παιδιά;

1. Ποτέ
2. Αραιά (π.χ. 2-3 φορές το χρόνο)
3. Κάποτε (π.χ. 1 φορά κάθε 2-3 μήνες)
4. Συχνά (π.χ. 1 φορά το μήνα)
5. Πολύ συχνά (π.χ. 1 φορά τη βδομάδα)

E5.4 Για ποια πράγματα από τα ακόλουθα;

8. Δίδακτρα φροντιστηρίων
9. Δίδακτρα σχολείων/νηπιαγωγείων
10. Χαρτζιλίκι
11. Ψυχαγωγία
12. Ρουχισμό
13. Διακοπές
14. Άλλο; _____

E6. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που έχετε εσείς με το/α παιδί/ά σας;

1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
-------------------	-----------	------------------	----------------	---------------------

Πιο συγκεκριμένα θα λέγατε πως:

1. Είμαστε πολύ συνδεδεμένοι και έχουμε γίνει οι καλύτεροι φίλοι
2. Είμαστε πάρα πολύ δεμένοι σε σημείο εξάρτησης αφού είναι η μόνη μου διέξοδος
3. Δεν είμαστε ούτε ιδιαίτερα δεμένοι, ούτε ιδιαίτερα απομακρυσμένοι
4. Είμαστε απομακρυσμένοι διότι το/α παιδί/ιά ρίχνει/ουν σε μένα το φταίξιμο
5. Είμαστε απομακρυσμένοι διότι εγώ δεν είμαι σε καλή ψυχολογική κατάσταση και δεν μπορώ να επικοινωνήσω σωστά μαζί του/ς
6. Άλλο (τι;)_____

E7. Αν σας δινόταν η ευκαιρία θα δημιουργούσατε μια καινούρια σχέση ή θα παντρευόσασταν ξανά ξεκινώντας μια καινούρια ζωή;

1. Έχω ήδη μια καινούρια σχέση
2. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο αλλά δε θα παντρευόμουν
3. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο και πιθανόν να παντρευόμουν
4. Ναι, αλλά φοβάμαι την αντίδραση του/ων παιδιού/ών
5. Ναι, αλλά φοβάμαι τι θα πει ο κόσμος για μένα
6. Όχι δε μου ταιριάζουν τέτοιες συμπεριφορές
7. Όχι, γιατί πιστεύω πως ο γάμος είναι πολύ δύσκολη υπόθεση
8. Όχι, λόγω οικονομικών προβλημάτων
9. Άλλο;_____

Παράρτημα 3: Ερωτήσεις που αφορούν χήρους/ες:

E1. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που είχατε **εσείς** με τον/η πατέρα/μητέρα του παιδιού σας;

1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
-------------------	-----------	------------------	----------------	---------------------

E2. Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση που είχε/αν **το/α παιδί/ιά** με τον/η πατέρα/μητέρα του/ς;

1 Καθόλου καλή	2 Καλή	3 Αρκετά καλή	4 Πολύ καλή	5 Πάρα πολύ καλή
-------------------	-----------	------------------	----------------	---------------------

E3. Αν σας δινόταν η ευκαιρία θα δημιουργούσατε μια καινούρια σχέση ή θα παντρευόσασταν ξεκινώντας μια καινούρια ζωή;

1. Έχω ήδη μια καινούρια σχέση
2. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο αλλά δε θα παντρευόμουν
3. Ναι, θα δημιουργούσα ξανά μια σχέση αν έβρισκα το κατάλληλο άτομο και πιθανόν να παντρευόμουν
4. Ναι, αλλά φοβάμαι την αντίδραση του/ων παιδιού/ών
5. Ναι, αλλά φοβάμαι τι θα πει ο κόσμος για μένα
6. Όχι δε μου ταιριάζουν τέτοιες συμπεριφορές
7. Όχι, γιατί πιστεύω πως ο γάμος είναι πολύ δύσκολη υπόθεση
8. Όχι, λόγω οικονομικών προβλημάτων
9. Άλλο; _____

Παράρτημα 3.1

Ημιδομημένο Ερωτηματολόγιο για Διαζευγμένους και Εν Διαστάση Μόνους-Γονείς

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΕΝ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΜΟΝΟΥΣ-ΓΟΝΕΙΣ

- E1. Δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας και προηγούμενα δεδομένα/σχέσεις.**
- (α) Πώς έτυχε/συνέβηκε να μείνετε μόνος/μόνη στην οικογένεια σας;
(δηλ. Αν πέθανε ο/η σύζυγος, αν υπήρξε διαζύγιο/φυλάκιση κ.ά.).
- (β) Πριν γίνει αυτό, ποιες ήταν οι ευθύνες και οι ρόλοι στην οικογένεια σας;
π.χ. - Πώς κατανέμονταν οι διάφορες δουλειές του σπιτιού/οικογένειας; (νοικοκυριό, φροντίδα παιδιών, κτλ.);
- Ποιος έπαιρνε τις σημαντικές αποφάσεις;
- Ποιες δουλειές/ευθύνες αναλάμβανε καθένας από τους γονείς;
- Πώς βοηθούσαν τα παιδιά; Ο παππούς και η γιαγιά; Υπήρχε άλλη βοήθεια (π.χ. οικιακή βοηθός);
- (γ) Πως αξιολογείται τις σχέσεις σας με τον/την σύζυγο στο στάδιο εκείνο;
(π.χ. σχέσεις καλές-προβληματικές-τι είδους προβλήματα; βοηθούσε με τις δουλειές του σπιτιού/φροντίδα παιδιών; έδινε συναισθηματική στήριξη κ.ά.);
- (δ) Πως ήταν οι σχέσεις σας, ως γονιών, με τα παιδιά σας, στο στάδιο εκείνο;
(π.χ. βοηθούσαν τα παιδιά με δουλειές; υπήρχε συναισθηματική εγγύτητα ή απόσταση; συζητούνταν τα προβλήματα – υπήρχε συμπαράσταση από γονείς προς παιδιά, τι γινόταν με θέματα ελευθερίας – πειθαρχίας, κ.ά.);
- E2. Αλλαγές που επήλθαν μετά τη δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας;**
- (α) Πως άλλαξαν για σας τα πράγματα, από τον καιρό που μείνατε μόνος/μόνη ως γονιός;
- Όσον αφορά τις διάφορες δουλειές/ρόλους στην οικογένεια (π.χ. ποιος αναλαμβάνει το νοικοκυριό; εξασφαλίσατε κάποια βοήθεια από παππού/γιαγιά, ή από οικιακή βοηθό; βοηθούν καθόλου τα παιδιά; κλπ.).
 - Ποιος φροντίζει τα παιδιά;
 - Βοηθά κανείς με τις σημαντικές αποφάσεις;
- (β) Διατηρείται κάποια σχέση με τον/την πρώην σύζυγο σας;
- Τι είδους σχέση; (καλή/θετική, κακή; συναισθηματική απόσταση; συμπαράσταση κτλ.).
 - Σας βοηθά καθόλου οικονομικά (μηνιαίο επίδομα διατροφής, άλλη οικονομική βοήθεια);
 - Σας βοηθά καθόλου με τα παιδιά; (συνεχίζει η επικοινωνία, η συναισθηματική στήριξη, η συζήτηση προβλημάτων κ.ά.);

- Τι γίνεται με τα θέματα αγωγής/πειθαρχίας των παιδιών;
- (γ) Πως αντιμετώπισε το παιδί σας τη νέα πραγματικότητα;
- Μιλήσατε για τους λόγους δημιουργίας της νέας κατάστασης; (το κάνατε μόνος/μόνη ή με τη συμμετοχή/συνεργασία του/της συζύγου);
 - Άλλαξε η συμπεριφορά του παιδιού αφότου μείνατε μόνοι;
 - τα πρώτα 1-2 χρόνια; (βραχυπρόθεσμα)
 - στα 3-6 χρόνια; (μεσοπρόθεσμα)
 - 7+ χρόνια; (μακροπρόθεσμα)
 } (ότι ισχύει)
 - Επηρέαστηκε, πιστεύεται, α) η ζωή β) η απόδοση του παιδιού στο σχολείο; (π.χ. αντιμετώπιση δασκάλων/καθηγητών, φίλων)
- E3.** (α) Το οικονομικό είναι συνήθως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένας μονογονιός.
- Εσείς αντιμετωπίζετε ή αντιμετωπίσατε στο παρελθόν αυτό το πρόβλημα; Με ποιο τρόπο – πως επηρέασε τη ζωή σας – πως το αντιμετωπίσατε;
 - Άλλαξε η οικονομική κατάσταση; Πώς; (επηρέαστηκαν άλλα οικονομικά δεδομένα; Π.χ. δίδακτρα σχολείου, φροντιστήρια, προίκα, στέγαση (π.χ. αλλάξατε σπίτι), κοινωνική ασφάλιση)
 - Άλλαξε η εργασία/απασχόλησή σας; Πώς; (επηρέαστηκε το επίπεδο/ποιότητα ζωής;)
- E4.** Ζούμε σε μια μικρή και συντηρητική κοινωνία, όπου κάποια άτομα περιθωριοποιούνται γιατί θεωρείται πως διαφέρουν από το «σύνηθες»/«φυσιολογικό».
- (α) Εσείς ως μονογονιός, ή το παιδί σας βρεθήκατε ποτέ αντιμετώπι με τέτοιου είδους αντιμετώπιση; (π.χ. στο σχολείο των παιδιών, στο χώρο εργασίας, στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο).
- (β) Πώς επηρεάστηκε η κοινωνική σας ζωή; Σχέσεις με φίλους/στην εργασία/στη γειτονιά;
- (γ) Πώς επηρεάστηκε ο ελεύθερός σας χρόνος;

Ψυχολογική Πτυχή:

Διάφορες έρευνες μιλούν για μια σειρά προβλημάτων που προκύπτουν μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας. Άλλες διαφωνούν και τονίζουν τα θετικά που προκύπτουν. Πώς έχει επηρεάσει η μονογονεϊκότητα (α) τα παιδιά (β) το μονογονιό (αυτοπεποίθηση, εσωστρέφεια, άγχος, μοναξιά, μείωση ενεργητικότητας, εκνευρισμός, απαισιοδοξία).

- E5.**
- (α) Νοιώσατε ποτέ ότι δεν μπορείτε να ανταποκριθείτε στις πολλαπλές ευθύνες και υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη δημιουργία μιας μονογονεϊκής οικογένειας;
 - (β) Νοιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τα παιδιά σας και ότι δεν μπορείτε να τα βγάλετε πέρα μόνος/η σας;
 - (γ) Νοιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τον ίδιο σας τον εαυτό και ότι δεν αντέχετε άλλο τις πιέσεις που συνεπάγεται η μονογονεϊκότητα;
 - (δ) Το οικογενειακό σας περιβάλλον και οι στενοί σας φίλοι, σας στήριξαν καθόλου (σας στηρίζουν ακόμα) μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας;

E6. Γενική εκτίμηση επιτυχίας γονέα:

Αν άρχιζες από την αρχή το ρόλο του γονιού:

- (α) Τι θα έκανες που δεν το έκανες;
- (β) Τι θα απέφυγες από αυτά που έκανες;

E7. Ανάγκες/προβλήματα οικογένειας;

- (α) Ποιες θεωρείτε ως τις πιο σημαντικές σας ανάγκες/προβλήματα, σαν μονογονεϊκή οικογένεια;
- (β) Σε ποιο βαθμό θα λέγατε ότι το κράτος/κυβέρνηση σας βοηθά με τις διάφορες ανάγκες που έχετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια; Ποια βοήθεια δίνει το κράτος; Είναι ικανοποιητική;
- (γ) Ποιες εισηγήσεις θα είχατε για να βελτιωθεί η βοήθεια/στήριξη του κράτους (ή άλλων κοινωνικών φορέων) στα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια σήμερα;

Παράρτημα 3.2

Ημιδομημένο Ερωτηματολόγιο για Χήρους Μόνους-Γονείς

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΗΡΟΥΣ ΜΟΝΟΥΣ-ΓΟΝΕΙΣ

E1. Δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας και προηγούμενα δεδομένα/σχέσεις

- (α) Πριν γίνει αυτό, ποιες ήταν οι ευθύνες και οι ρόλοι στην οικογένεια σας;
π.χ. - Πώς κατανέμονταν οι διάφορες δουλειές του σπιτιού/
οικογένειας; (νοικοκυριό, φροντίδα παιδιών, κτλ.);
- Ποιος έπαιρνε τις σημαντικές αποφάσεις;
- Ποιες δουλειές/ευθύνες αναλάμβανε καθένας από τους γονείς;
- Πώς βοηθούσαν τα παιδιά; Ο παππούς και η γιαγιά; Υπήρχε άλλη
βοήθεια (π.χ. οικιακή βοηθός);
- (γ) Πως αξιολογείτε τις σχέσεις σας με το/τη σύζυγο στο στάδιο εκείνο;
(π.χ. σχέσεις καλές-προβληματικές-τι είδους προβλήματα; βοηθούσε με
τις δουλειές του σπιτιού/φροντίδα παιδιών; έδινε συναισθηματική στήριξη
κ.ά.);
- (δ) Πως ήταν οι σχέσεις σας, ως γονιών, με τα παιδιά σας, στο στάδιο εκείνο;
(π.χ. βοηθούσαν τα παιδιά με δουλειές; υπήρχε συναισθηματική εγγύτητα
ή απόσταση; συζητούνταν τα προβλήματα – υπήρχε συμπαράσταση από
γονείς προς παιδιά, τι γινόταν με θέματα ελευθερίας – πειθαρχίας, κ.ά.);

E2. Αλλαγές που επήλθαν μετά τη δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας;

- (α) Πως άλλαξαν για σας τα πράγματα, από τον καιρό που μείνατε
μόνος/μόνη ως γονιός;
- Όσον αφορά τις διάφορες δουλειές/ρόλους στην οικογένεια (π.χ. ποιος
αναλαμβάνει το νοικοκυριό; εξασφαλίσατε κάποια βοήθεια από
παππού/γιαγιά, ή από οικιακή βοηθό; βοηθούν καθόλου τα παιδιά;
κλπ.).
 - Ποιος φροντίζει τα παιδιά;
 - Βοηθά κανείς με τις σημαντικές αποφάσεις;
- (γ) Πως αντιμετώπισε το παιδί σας τη νέα πραγματικότητα;
- Άλλαξε η συμπεριφορά του παιδιού αφότου μείνατε μόνοι;
 - τα πρώτα 1-2 χρόνια; (βραχυπρόθεσμα)
 - στα 3-6 χρόνια; (μεσοπρόθεσμα)
 - 7+ χρόνια; (μακροπρόθεσμα)
- } (ότι ισχύει)
- Επηρεάστηκε, πιστεύεται, α) η ζωή β) η απόδοση του παιδιού στο
σχολείο; (π.χ. αντιμετώπιση δασκάλων/καθηγητών, φίλων)

- E3.** (α) Το οικονομικό είναι συνήθως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένας μονογονιός.
- Εσείς αντιμετωπίζετε ή αντιμετωπίσατε στο παρελθόν αυτό το πρόβλημα; Με ποιο τρόπο – πως επηρέασε τη ζωή σας – πως το αντιμετωπίσατε;
 - Άλλαξε η οικονομική κατάσταση; Πώς; (επηρεάστηκαν άλλα οικονομικά δεδομένα; Π.χ. δίδακτρα σχολείου, φροντιστήρια, προίκα, στέγαση (π.χ. αλλάξατε σπίτι), κοινωνική ασφάλιση)
 - Άλλαξε η εργασία/απασχόλησή σας; Πώς; (επηρεάστηκε το επίπεδο/ποιότητα ζωής;)

E4. Ζούμε σε μια μικρή και συντηρητική κοινωνία, όπου κάποια άτομα περιθωριοποιούνται γιατί θεωρείται πως διαφέρουν από το «σύνηθες»/«φυσιολογικό».

- (α) Εσείς ως μονογονιός, ή το παιδί σας βρεθήκατε ποτέ αντιμετώπι με τέτοιου είδους αντιμετώπιση; (π.χ. στο σχολείο των παιδιών, στο χώρο εργασίας, στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο).
- (β) Πώς επηρεάστηκε η κοινωνική σας ζωή; Σχέσεις με φίλους/στην εργασία/στη γειτονιά;
- (γ) Πώς επηρεάστηκε ο ελεύθερός σας χρόνος;

Ψυχολογική Πτυχή:

Διάφορες έρευνες μιλούν για μια σειρά προβλημάτων που προκύπτουν μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας. Άλλες διαφωνούν και τονίζουν τα θετικά που προκύπτουν. Πώς έχει επηρεάσει η μονογονεϊκότητα (α) τα παιδιά (β) το μονογονιό (αυτοπεποίθηση, εσωστρέφεια, άγχος, μοναξιά, μείωση ενεργητικότητας, εκνευρισμός, απαισιοδοξία).

- E5.** (α) Νιώσατε ποτέ ότι δεν μπορείτε να ανταποκριθείτε στις πολλαπλές ευθύνες και υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη δημιουργία μιας μονογονεϊκής οικογένειας;
- (β) Νιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τα παιδιά σας και ότι δεν μπορείτε να τα βγάλετε πέρα μόνος/η σας;
 - (γ) Νιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τον ίδιο σας τον εαυτό και ότι δεν αντέχετε άλλο τις πιέσεις που συνεπάγεται η μονογονεϊκότητα;

- (δ) Το οικογενειακό σας περιβάλλον και οι στενοί σας φίλοι, σας στήριξαν καθόλου (σας στηρίζουν ακόμα) μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας;

E6. Γενική εκτίμηση επιτυχίας γονέα:

Αν άρχιζες από την αρχή το ρόλο του γονιού:

- (α) Τι θα έκανες που δεν το έκανες;
(β) Τι θα απέφευγες από αυτά που έκανες;

E7. Ανάγκες/προβλήματα οικογένειας;

- (α) Ποιες θεωρείτε ως τις πιο σημαντικές σας ανάγκες/προβλήματα, σαν μονογονεϊκή οικογένεια;
- (β) Σε ποιο βαθμό θα λέγατε ότι το κράτος/κυβέρνηση σας βοηθά με τις διάφορες ανάγκες που έχετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια; Ποια βοήθεια δίνει το κράτος; Είναι ικανοποιητική;
- (γ) Ποιες εισηγήσεις θα είχατε για να βελτιωθεί η βοήθεια/στήριξη του κράτους (ή άλλων κοινωνικών φορέων) στα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια σήμερα;

Παράρτημα 3.3

Ημιδομημένο Ερωτηματολόγιο για Αγαμους Μόνους-Γονείς

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΑΓΑΜΟΥΣ ΜΟΝΟΥΣ-ΓΟΝΕΙΣ

- E1. Δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας και προηγούμενα δεδομένα/σχέσεις.**
- Πώς έτυχε/συνέβηκε να γίνετε μόνη/ος πατέρας/μητέρα (ήταν από την αρχή επιλογή σας να γίνετε μόνος/η πατέρας/μητέρα ή γίνατε μονογονιός υποχρεωτικά;)
- E2. Αλλαγές που επήλθαν μετά τη δημιουργία μονογονεϊκής οικογένειας;**
- Πως άλλαξαν για σας τα πράγματα στη ζωή σας από τον καιρό που είστε μόνος/η πατέρας/μητέρα;
 - Όσον αφορά τις διάφορες δουλειές/ρόλους στην οικογένεια (π.χ. ποιος αναλαμβάνει το νοικοκυριό; εξασφαλίσατε κάποια βοήθεια από παππού/γιαγιά, ή από οικιακή βοηθό; βοηθούν καθόλου τα παιδιά; κλπ.).
 - Ποιος φροντίζει το/α παιδί/ά;
 - Βοηθά κανείς με τις σημαντικές αποφάσεις;
- (β) Διατηρείται κάποια σχέση με τον/την πατέρα/μητέρα του παιδιού σας;
- Τι είδους σχέση; (καλή/θετική, κακή; συναισθηματική απόσταση; συμπαραστάση κτλ.).
 - Σας βοηθά καθόλου οικονομικά (μηνιαίο επίδομα διατροφής, άλλη οικονομική βοήθεια);
 - Σας βοηθά καθόλου με τα παιδί/ά; (συνεχίζει η επικοινωνία, η συναισθηματική στήριξη, η συζήτηση προβλημάτων κ.ά.);
 - Τι γίνεται με τα θέματα αγωγής/πειθαρχίας των παιδιών;
- (γ) Πως το παιδί σας αντιμετωπίζει αυτή την κατάσταση; (Ενοχλείται από το γεγονός ότι δε γνωρίζει τον πατέρα του/μητέρα του; (στις περιπτώσεις που ισχύει)
- Μιλήσατε για τους λόγους δημιουργίας αυτής της κατάστασης; (στις περιπτώσεις που το παιδί βρίσκεται σε ηλικία που έχει τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεται);
 - Επηρεάστηκε, πιστεύεται, α) η ζωή β) η απόδοση του παιδιού στο σχολείο; (π.χ. αντιμετώπιση δασκάλων/καθηγητών, φίλων)
- E3. (α) Το οικονομικό είναι συνήθως ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει ένας μονογονιός.**
- Εσείς αντιμετωπίζετε ή αντιμετωπίσατε στο παρελθόν αυτό το πρόβλημα; Με ποιο τρόπο – πως επηρέασε τη ζωή σας – πως το αντιμετωπίσατε;

E4. Ζούμε σε μια μικρή και συντηρητική κοινωνία, όπου κάποια άτομα περιθωριοποιούνται γιατί θεωρείται πως διαφέρουν από το «σύνηθες»/«φυσιολογικό».

- (α) Εσείς ως μονογονιός, ή το παιδί σας βρεθήκατε ποτέ αντιμέτωποι με τέτοιου είδους αντιμετώπιση; (π.χ. στο σχολείο των παιδιών, στο χώρο εργασίας, στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο).
- (β) Πώς επηρεάστηκε η κοινωνική σας ζωή; Σχέσεις με φίλους/στην εργασία/στη γειτονιά;
- (γ) Πώς επηρεάστηκε ο ελεύθερός σας χρόνος;

Ψυχολογική Πτυχή:

Διάφορες έρευνες μιλούν για μια σειρά προβλημάτων που προκύπτουν μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας. Άλλες διαφωνούν και τονίζουν τα θετικά που προκύπτουν. Πώς έχει επηρεάσει η μονογονεϊκότητα (α) τα παιδιά (β) το μονογονιό (αυτοπεποίθηση, εσωστρέφεια, άγχος, μοναξιά, μείωση ενεργητικότητας, εκνευρισμός, απαισιοδοξία).

- E5.**
- (α) Νιώσατε ποτέ ότι δεν μπορείτε να ανταποκριθείτε στις πολλαπλές ευθύνες και υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη δημιουργία μιας μονογονεϊκής οικογένειας;
 - (β) Νιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τα παιδιά σας και ότι δεν μπορείτε να τα βγάλετε πέρα μόνος/η σας;
 - (γ) Νιώσατε ποτέ ότι παραμελείτε τον ίδιο σας τον εαυτό και ότι δεν αντέχετε άλλο τις πιέσεις που συνεπάγεται η μονογονεϊκότητα;
 - (δ) Το οικογενειακό σας περιβάλλον και οι στενοί σας φίλοι, σας στήριξαν καθόλου (σας στηρίζουν ακόμα) μετά τη δημιουργία της μονογονεϊκής οικογένειας;

E6. Γενική εκτίμηση επιτυχίας γονέα:

Αν άρχιζες από την αρχή το ρόλο του γονιού:

- (α) Τι θα έκανες που δεν το έκανες;
- (β) Τι θα απέφευγες από αυτά που έκανες;

E7. Ανάγκες/προβλήματα οικογένειας;

- (α) Ποιες θεωρείτε ως τις πιο σημαντικές σας ανάγκες/προβλήματα, σαν μονογονεϊκή οικογένεια;
- (β) Σε ποιο βαθμό θα λέγατε ότι το κράτος/κυβέρνηση σας βοηθά με τις διάφορες ανάγκες που έχετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια; Ποια βοήθεια δίνει το κράτος; Είναι ικανοποιητική;
- (γ) Ποιες εισηγήσεις θα είχατε για να βελτιωθεί η βοήθεια/στήριξη του κράτους (ή άλλων κοινωνικών φορέων) στα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζετε σαν μονογονεϊκή οικογένεια σήμερα;

Παράρτημα 4

Συνεντεύξεις με Εκπροσώπους Αρμόδιων Φορέων

Συνεντεύξεις με βουλευτές

Στα πλαίσια πραγματοποίησης συνεντεύξεων με εκπροσώπους από διάφορους αρμόδιους φορείς έγιναν συνεντεύξεις σε τέσσερις βουλευτές. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στηρίχτηκαν σε τρεις άξονες: α. τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες σήμερα β. οι αδυναμίες που επισημαίνονται στο σύστημα κρατικών υπηρεσιών και εισηγήσεις για βελτίωσή τους και γ. τρόποι εκσυγχρονισμού της κοινωνικής πολιτικής που αφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες.

Τα προβλήματα που επισημάνθηκαν από τους βουλευτές είναι:

- οι οικονομικές δυσκολίες και η οικονομική ανασφάλεια που αντιμετωπίζει ένα μεγάλο μέρος των μονογονεϊκών οικογενειών
- ο κοινωνικός αποκλεισμός που αντιμετωπίζουν, που οφείλεται κυρίως στις προκαταλήψεις που εξακολουθούν να υπάρχουν κυρίως για τις διαζευγμένες και άγαμες μόνες-μητέρες
- οι δυσκολίες είσπραξης του ποσού της διατροφής καθώς και ο εξευτελισμός και η ταλαιπωρία στον οποίο υπόκεινται οι μόνες-μητέρες (κυρίως, λόγω της άρνησης μιας μερίδας πατέρων να πληρώνουν το ποσό της διατροφής, όπως επίσης και λόγω των χρονοβόρων και γραφειοκρατικών διαδικασιών που απαιτούνται από την πλευρά όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών)
- ζητήματα που προκύπτουν από το νόμο περί Δημοσίου Βοηθήματος (π.χ. η αποκοπή του συγκεκριμένου επιδόματος από τη στιγμή που ο λήπτης γίνεται 18 χρόνων)
- η αδυναμία του Τμήματος Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας να παρέχει επαρκή ψυχολογική στήριξη στους μονογονιούς και τα παιδιά τους
- απουσία εκπαιδευτικών προγραμμάτων για (επαν)ένταξη των μονογονιών στην αγορά εργασίας
- ανεπαρκείς κρατικές/κοινοτικές υπηρεσίες φύλαξης παιδιών με μηδενικά ή χαμηλά δίδακτρα, προσιτά στις μονογονεϊκές οικογένειες)
- ο νόμος περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων δεν παρέχει πρόνοια για τις διαζευγμένες μητέρες. Υπάρχουν κάποια ωφελήματα τα οποία δε μεταφέρονται κατ' ανάγκη στη σύζυγο, σε περίπτωση που χωρίσει
- όταν η κηδεμονία των παιδιών είναι από κοινού, στις περιπτώσεις που οι δύο γονείς δε συμφωνούν, παρουσιάζονται προβλήματα (π.χ. στην επιλογή σπουδών του παιδιού ή ακόμα και σε πρακτικά θέματα όπως η έκδοση ενός διαβατηρίου)

Παρακάτω παρατίθενται, κατά θεματική ενότητα, αυτούσια αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν και αναφέρονται στα προβλήματα που επισημαίνονται από τους βουλευτές και σε διάφορους τρόπους επίλυσής τους.

1. Προβλήματα φύλαξης των παιδιών

«Ως κίνητρο για να εργαστεί η μητέρα, [...] που έχει μικρά μωρά τζια εν έχει που να τα αφήσει, της δίνεις επίδομα για να παίρνει το μωρό της στο βρεφοκομικό σταθμό».

«Ωράρια εργασίας για τη μάνα μονογονιό...στήριξη του παιδιού όσον αφορά στην υποδοχή σε κοινοτικά νηπιαγωγεία...»

2. Διατροφή

«Να αποκόπτεται απ' ευθείας από το μισθό [του τέως συζύγου] αν είναι μισθωτός – και σε πολλές περιπτώσεις είναι μισθωτός. Ήδη αντιλαμβάνομαι σε ένα κυβερνητικό τομέα, όπως είναι η Αστυνομική Δύναμη, το κάνουν και αποκόπτουν ένα ποσό από το μισθό του για διατροφή. Μπορεί αυτό να διευρυνθεί και να το εφαρμόσουν σε όλη τη δημόσια υπηρεσία, σε όλους τους μισθωτούς. Στην Αγγλία υπάρχει νομοθεσία στην οποία λέει ότι όταν το δικαστήριο διατάζει πληρωμή διατροφής, αυτό γίνεται με απ' ευθείας αποκοπή [...] από τους μισθούς των ατόμων που βγήκε το διάταγμα εναντίον τους. Είναι καλά να το μελετήσει το κράτος μας να δει αν μπορεί ορισμένα παραδείγματα τα οποία εφαρμόζονται σε άλλες χώρες και είναι αποτελεσματικά, αν μπορούμε να τα αντιγράψουμε και εμείς».

[...] «Ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν κυρίως γυναίκες οι οποίες είναι διαζευγμένες [είναι η είσπραξη των διατροφών]. Είναι γνωστό ότι μπορεί να χρειαστούν μήνες για να εισπραχθούν... Ένα θέμα που μας έχει απασχολήσει είναι πως να απλουστεύουμε τη διαδικασία για να μπορεί να γίνεται η είσπραξη πιο έγκαιρα, να μην καθυστερεί τόσο πολύ, γιατί μιλούμε για θέμα επιβίωσης για κάποιες οικογένειες».

«Ένα συγκεκριμένο ζήτημα που αφορά διαζευγμένους γονείς αποκλειστικά ήταν τα προβλήματα που εντοπίστηκαν στη διαδικασία εκτέλεσης των ενταλμάτων και αποπληρωμής της διατροφής. Τέθηκαν διάφορες πτυχές του θέματος όπως για παράδειγμα ότι είναι μια χρονοβόρα διαδικασία, αλλά και [...] ότι είναι μια πρακτική η οποία συντηρεί μια αντιπαράθεση μεταξύ των δύο γονέων, γεγονός που επιβαρύνει το κλίμα μέσα στην οικογένεια, πέραν των προβλημάτων των οικονομικών που φυσιολογικά οξύνονται μέσα σε τούτα τα πλαίσια».

«Με την αστυνομία φαίνεται ότι η διαδικασία έχει απλοποιηθεί. Περιορίστηκε η καθυστέρηση αλλά αυτό δε σημαίνει ότι λύνεται το πρόβλημα, διότι αν η σύζυγος είναι υποχρεωμένη κάθε μήνα να περνά τούτη τη διαδικασία, πέραν των πρακτικών προβλημάτων πρέπει να χάσει μια μέρα από τη δουλειά της να πάει στο δικαστήριο. Μπορεί να χρειάζεται δικηγόρο κάθε φορά, αν η ίδια δεν είναι σε θέση να κάμει την διαδικασία. Δημιουργείται και ένταση αλλά και μία συνεχής αντιπαράθεση με τον πατέρα

των παιδιών που σίγουρα επιβαρύνει την οικογένεια περισσότερο. Για εκείνο που έχουμε τη διαβεβαίωση είναι ότι έληξε το θέμα του «μπλόκ» δηλαδή δε θα περιμένει ο αστυνομικός να εισπράξει όλα τα εντάλματα – [π.χ.] πενήντα εντάλματα και μετά να καταθέσει τα λεφτά στο γενικό λογιστήριο. Θα κατατίθενται καθημερινά τα λεφτά ώστε να προχωρεί η διαδικασία».

3. Δημόσιο Βοήθημα

«Από τη στιγμή που θέλουμε να δώσουμε τη δυνατότητα σε κάποια γυναίκα να ζήσει αξιοπρεπώς αυτή και τα παιδιά της, με το δημόσιο βοήθημα από μόνο του, ξέρουμε πολύ καλά ότι απλά δεν πεθαίνει της πείνας. Απλά έχει κάποια στέγη πάνω από την κεφαλή της, αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι το δημόσιο βοήθημα της δίδει τη δυνατότητα να ζήσει αξιοπρεπώς. Άρα πρέπει να παύσουμε να κόβουμε το δημόσιο βοήθημα όταν η γυναίκα αυτή επιδιώξει και βρει κάποια δουλειά για να συμπληρώσει το εισόδημα της. Τώρα εάν κατορθώσει και έχει εισοδήματα πολύ ψηλά, τα οποία από μόνα τους να της δίνουν αυτήν την ευκαιρία, σίγουρα θα αποκόπτεται το δημόσιο βοήθημα αλλά πρέπει να υπάρχουν κάποια κριτήρια μετά από ορισμένο μισθό... Τα δημόσια βοηθήματα δεν είναι του ύψους που να δίνουν τη δυνατότητα στο μονογονιό να έχει ένα επίπεδο ζωής που να αρμόζει στα επίπεδα που ισχύουν στον τόπο μας».

«Να δημιουργηθεί ένα ειδικό κρατικό ταμείο που να πληρώνει, για να μη μένει η οικογένεια χωρίς εισόδημα και να έρχεται μετά το κράτος να το εισπράττει. Επομένως πρέπει να γίνει τροποποίηση του νόμου για τα δημόσια βοηθήματα έτσι που ο εν διαστάση μονογονιός να συμπεριληφθεί μέσα στις πρόνοιες που καλύπτεται από το δημόσιο βοήθημα. Επίσης, πρέπει να εκσυγχρονισθούν και άλλες πρόνοιες της νομοθεσίας. Για παράδειγμα, σήμερα ο νόμος για το δημόσιο βοήθημα δε θεωρεί ένα παιδί πάνω των 18 χρόνων [ως] εξαρτώμενο και έτσι δε δικαιούται το ποσό του δημόσιου βοηθήματος. Ούτε και όταν είναι φοιτητής [δεν μπορεί να είναι λήπτης δημόσιου βοηθήματος] όπως είναι σήμερα ο νόμος για το δημόσιο βοήθημα ... Έτσι είναι σαν να τους λες ωμά, να το πούμε, διότι όταν δεν το θεωρείς εξαρτώμενο τι θα κάμει δε θα βγει; Δεν θα πάει να σπουδάσει, έτσι δεν είναι;»

«Χρειάζεται εκσυγχρονισμό ο νόμος για το δημόσιο βοήθημα προς τούτες τις δύο κατευθύνσεις δηλαδή πρώτα να καλύψει αυτή την καινούρια πραγματικότητα που είναι ο μονογονιός στις σημερινές του τις διαστάσεις όχι όπως ήταν πριν δέκα - δεκαπέντε χρόνια. Δεύτερο να υπάρξει μια σύζευξη, μια συνέργεια του οικονομικού μέρους του δημόσιου βοηθήματος με την ανάγκη κοινωνικής στήριξης και ένταξης των μονογονιών στην απασχόληση. Δηλαδή να βοηθήσει στην απεξάρτηση από το δημόσιο βοήθημα διότι εμείς δεν πιστεύουμε ότι πρέπει να μάθουμε τον κόσμο να ζει με τα δημόσια βοηθήματα, πρέπει να τους στρέψουμε προς άλλες κατευθύνσεις».

«Ο νόμος δε βοηθά στο να υπάρξει μια σύζευξη οικονομικής στήριξης αλλά [μαζί] και προσπάθειας ψυχοκοινωνικής στήριξης και ένταξης στην απασχόληση ενώ αντίθετα, μπορεί ο νόμος να βοηθά στο να μάθουν να ζουν οι μονογονιοί, κυρίως οι γυναίκες, μόνο με το δημόσιο βοήθημα – δηλαδή εν βοηθά στο να κοινωνικοποιηθούν και να μπουν στην απασχόληση».

4. Προκατάληψη

«Υπάρχουν κοπέλες που με πίκρα μου έλεγαν ότι πλέον οι φίλες τους δεν τους κάνουν παρέα (το λέω έτσι διότι είναι αστείο μεγάλων) – φοβούνται μην τους πάρουν τους άντρες τους. [...] Αυτά όλα είναι στεγανά του παρελθόντος. Αυτά όλα οφείλουμε με την παιδεία, με τη μόρφωση, με την ενημέρωση και με την ευαισθητοποίηση να τ' αλλάζουμε».

«Νομίζω ότι και εδώ πρέπει να καλλιεργηθούν κάποιες τάσεις και να καταπολεμηθούν κάποιες προκαταλήψεις π.χ. το πως συμπεριφέρεται η αστυνομία, οι διάφορες υπηρεσίες, κυρίως αυτές οι υπηρεσίες που έχουν άμεση σχέση με τούτα τα περιστατικά. Είναι ένα πάρα πολύ σημαντικό ζήτημα και είναι φανερό από τα παράπονα που πιάνω ότι χρειάζονται δουλειά, χρειάζονται να αλλάξουν. Η γυναίκα που καταφεύγει στην αστυνομία γιατί δεν εκτελείται το διάταγμα για τη διατροφή, είναι γιατί το έχει ανάγκη, είναι γιατί δεν εφαρμόζεται μια απόφαση ενός οργάνου του κράτους. Δεν έρχεται εκεί ούτε σαν επαίτης, ούτε γιατί ενοχλεί, ούτε και γιατί τα ήθελε η ίδια – μια αντίληψη που δυστυχώς σε κάποιους επικρατεί».

«Ευαισθητοποίηση της κυπριακής κοινωνίας... Τίποτε δε γίνεται χωρίς παιδεία, χωρίς ενημέρωση, χωρίς ευαισθητοποίηση. Πρέπει να σου πω ότι είχα πάρα πολλές καταγγελίες από γυναίκες μονογονιούς ότι δυστυχώς σε μεγάλο βαθμό η κυπριακή πολιτεία, η κυπριακή κοινωνική ζωή, τους κλείνει τις πόρτες».

5. Ψυχολογική Στήριξη

«Μια άλλη αδυναμία είναι η ψυχολογική στήριξη που χρειάζονται οι μονογονιοί και νομίζω, όπως είναι σήμερα τα πράγματα, δεν μπορούμε να πιστέψουμε ότι έχει τη δυνατότητα το Τμήμα Ενημερίας να ανταποκριθεί σ' όλες αυτές τις ανάγκες. Πρέπει να ενδυναμωθεί το Τμήμα Ενημερίας για στήριξη των μονογονεϊκών οικογενειών».

«Ο τομέας της ψυχοκοινωνικής στήριξης είναι ένας άλλος τομέας ο οποίος χρειάζεται πολλή δουλειά, διότι σίγουρα άλλη ψυχοκοινωνική στήριξη χρειάζεται η γυναίκα της οποίας ο άντρας της πέθανε, άλλη ψυχοκοινωνική στήριξη χρειάζεται το άτομο που είναι σε διάσταση, άλλη ψυχοκοινωνική στήριξη το άτομο που το εγκατέλειψαν. Έχοντας υπόψη και τις εμπειρίες του Συνδέσμου, η οργανωμένη παρέμβαση και κυρίως η οργανωμένη συστηματική παρέμβαση από τις κρατικές υπηρεσίες, απουσιάζει αυτή τη στιγμή. Αυτό το οποίο γίνεται είναι επιλεκτικά και το χρονικό διάστημα είναι πάρα πολύ μεγάλο και έτσι δεν υπάρχει μια σφαιρική αντιμετώπιση. Αυτό είναι πολύ σημαντικό όταν υπάρχουν και παιδιά μέσα στην οικογένεια. Η ψυχοκοινωνική στήριξη πρέπει να είναι και συστηματική αλλά να έχει και πολυθεματικό χαρακτήρα».

6. Αδυναμίες όσον αφορά το κρατικό σύστημα

«Το κράτος έχει πολλές ευθύνες στην όλη διαδικασία»

«Θεωρώ ότι το νομοθετικό μας πλαίσιο μέχρι την ημέρα που συζητήθηκε το θέμα στην Βουλή, στις 31/11/2003, ήταν ανεπαρκέστατο».

7. Ρόλος της Βουλής

«Κεντρική αδυναμία βεβαίως την οποία επικαλείται διαχρονικά η εκάστοτε εκτελεστική εξουσία είναι τα οικονομικά και τα μακροοικονομικά του κράτους. Παντού κλείνουν οι πόρτες όταν υπάρξει αίτημα για χορηγία ή για χρήματα. Πρέπει όμως να αντιληφθούμε ότι σ' ένα κράτος το οποίο θέλει να ονομάζεται σύγχρονο και ευρωπαϊκό το κοινωνικό πρόσωπο αυτού του κράτους πρέπει να είναι το πρώτο που να παρουσιάζεται οπότε θεωρώ ότι από εδώ και πέρα πρέπει οι αρμόδιοι του Υπουργείου των Οικονομικών να δουν με ευαισθησία το όλο θέμα».

«Βασικός ρόλος της Βουλής σε αυτά τα ζητήματα είναι ο έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας. Από τη στιγμή που η Βουλή δεν μπορεί να παρέμβει, είτε με οικονομικά μέτρα εγκρίνοντας κονδύλια για συγκεκριμένα προγράμματα, είτε στη δομή των υπηρεσιών πέραν από προτάσεις, ο ρόλος της είναι περισσότερο συμβουλευτικός. Εκεί όπου προκύπτουν νομικά κενά προσπαθούμε να τα αντιμετωπίσουμε, αλλά κάπου είμαστε στο αρχικό στάδιο ακόμα και ουσιαστικά συζητούμε τα πιο εμφανή προβλήματα. Είναι άλλωστε ένα πρόβλημα που για την κοινωνία είναι σχετικά καινούριο. Την τελευταία δεκαετία ίσως έχει πάρει τόσες διαστάσεις».

«Η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν έχει το δικαίωμα να χρεώσει τον κρατικό προϋπολογισμό ούτε ένα σεντ. Εμείς ως βουλευτές έχουμε το δικαίωμα να κάμουμε προτάσεις, να γράψουμε θέματα αυτεπάγγελτα για συζήτηση [...] και να φέρουμε τους αρμόδιους φορείς ενώπιον των ευθυνών τους. Όταν έγινε τότε η συζήτηση, ελήφθησαν πολλές υποσχέσεις από πλευράς εκτελεστικής εξουσίας. Εδώ πέρα είμαστε για να τα εφαρμόσουν, αν δεν τα εφαρμόσουν θα ακολουθήσει βεβαίως ο κοινοβουλευτικός έλεγχος και η κριτική...».

Οι αλλαγές που πρότειναν οι βουλευτές είναι:

- Τροποποίηση της Νομοθεσίας περί Δημοσίων Βοηθημάτων και Υπηρεσιών (πράγμα το οποίο έγινε)
- Δίκαιη Κοινωνική Πολιτική για αξιοπρεπή διαβίωση των συγκεκριμένων οικογενειών
- Ψυχολογική στήριξη
- Νομική αρωγή
- Επιχορήγηση επαγγελματικής κατάρτισης — Εκπαίδευση για ένταξη στην αγορά εργασίας
- Εξασφάλιση φορολογικών ελαφρύνσεων για το γονέα με χαμηλό εισόδημα
- Λειτουργία του θεσμού του προσωπικού συμβούλου
- Ευέλικτο ωράριο φροντίδας από κοινοτικούς και ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς
- Πακέτο από μέτρα κοινωνικής πολιτικής που να απευθύνεται ειδικά σε αυτή την ομάδα
- Παροχή συμβουλευτικής και εκπαιδευτικής στήριξης προς τους μονογονιούς από την τοπική αυτοδιοίκηση
- Προληπτικά μέτρα στο επίπεδο της οικογένειας – Δόμηση ενός συνολικού προγράμματος όπου οι νέοι θα προετοιμαστούν για την οικογένεια.
- Ευαισθητοποίηση της κυπριακής κοινωνίας.

Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας

Κεντρικά και Επαρχιακά Γραφεία των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας

Στα πλαίσια της έρευνας έγιναν τρεις συνεντεύξεις με δύο λειτουργούς των Κεντρικών Γραφείων Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και ένα από Επαρχιακό Γραφείο Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Η ανάλυση των συνεντεύξεων κατέδειξε τις μορφές βοήθειας που παρέχουν οι συγκεκριμένες Υπηρεσίες προς τους μόνους-γονείς αλλά ταυτόχρονα και τις αδυναμίες που παρουσιάζονται για την επαρκή στήριξη τους.

Αναλυτικότερα, οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αποτελούν τον επίσημο κρατικό φορέα προαγωγής της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών και παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Η πολιτική τους αποσκοπεί στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, καθώς και την πρόληψη και αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν άτομα, οικογένειες και κοινότητες. Κάθε τμήμα του Κεντρικού και των Επαρχιακών Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, ασχολείται με διαφορετικά θέματα που αφορούν διάφορες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού. Ανάμεσα σε αυτές τις ομάδες που χρήζουν μιας ιδιαίτερης κοινωνικής πολιτικής είναι οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι οποίες τα τελευταία χρόνια αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς.

Με βάση τις συνεντεύξεις των τριών λειτουργών των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα παίζουν ένα τετραπλό ρόλο: α. χάραξη πολιτικής και κατάρτιση προγραμμάτων που σχετίζονται με θέματα οικογένειας και εργασίας, β. οικονομικός αφού παρέχει οικονομική στήριξη στις οικογένειες που το έχουν ανάγκη, γ. διαδικαστικός και σχετίζεται με θέματα προγραμμάτων επικοινωνίας του γονέα που δεν έχει την ευθύνη φύλαξης των παιδιών και δ. προληπτικός ο οποίος γίνεται πάνω σε εθελοντική βάση αφού χρειάζεται η συνεργασία των ενδιαφερομένων. Εάν οι ενδιαφερόμενοι δε συνεργάζονται τότε οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας δεν μπορούν να επέμβουν. Εξαίρεση αυτού του γεγονότος αποτελούν ζητήματα που αφορούν στην προστασία των παιδιών και χρήζουν άμεσου χειρισμού, αφού διαπιστωθεί ότι ένα παιδί ζει κάτω από συνθήκες κακοποίησης ή και σοβαρής παραμέλησης – όταν ο τρόπος ζωής του γονέα που το φροντίζει το βάζει σε σωματικούς ή ηθικούς κινδύνους.

Για να μπορέσει το Γραφείο Ευημερίας να επιληφθεί κάποιας περίπτωσης πρέπει να γίνει αναφορά είτε από το ίδιο το άτομο, είτε από το σχολείο που φοιτά ένα παιδί, είτε από τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων. Μετά από αυτή την αναφορά γίνεται επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας. Όταν γίνει επίσκεψη στο σπίτι και επισημανθεί το πρόβλημα, αν αυτό είναι οικονομικό τότε δίνεται βοήθεια στην οικογένεια να συμπληρώσει τα έντυπα του δημόσιου βοηθήματος. Αν υπάρχουν και άλλα προβλήματα πέραν του οικονομικού, τότε ο λειτουργός που είναι υπεύθυνος για το οικονομικό βοήθημα θα παραπέμψει την οικογένεια στο λειτουργό που ασχολείται με τη στήριξη της οικογένειας. Υπάρχουν φυσικά περιπτώσεις που ο λειτουργός είναι ένας και για τα δύο ζητήματα (οικονομικό και στήριξη της οικογένειας).

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία που πήραμε από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας ο συνολικός αριθμός ατόμων που παίρνουν δημόσιο βοήθημα, για το 2005, είναι 25.236. Οι λήπτες δημόσιου βοηθήματος κατά τύπο μονογονεϊκής οικογένειας είναι:

Τύπος μονογονεϊκής οικογένειας	Συχνότητα
Χήρος/α	129
Φυλακισμένος ο ένας γονέας	44
Ορφάνια από μητέρα	10
Ορφάνια από πατέρα	21
Αφάνεια του ενός γονέα	7
Άγαμη μητέρα	161
Άγαμος πατέρας	1
Εγκατάλειψη γονιού (διαζευγμένοι)	31
Εγκατάλειψη οικογένειας από γονέα	9
Διαζύγιο	190
Χωρισμός	264

Με βάση τον παλαιότερο νόμο (1991) για την καταβολή του δημόσιου βοηθήματος, τα κριτήρια τα οποία λαμβάνονταν υπόψη για να δοθεί δημόσιο βοήθημα σε κάποιο άτομο που το είχε ανάγκη ήταν οι βασικές και οι ειδικές του ανάγκες. Το ίδιο συνέβαινε και με τους μονογονιούς, δηλαδή αν κάποιο άτομο ήταν μονογονιός και είχε εισόδημα πέραν από εκείνο που δικαιούνταν από το δημόσιο βοήθημα, δεν έπαιρνε δημόσιο βοήθημα (κάτι που ισχύει και στον τωρινό νόμο).

Όμως για τους μονογονιούς υπήρχαν κάποιες πρόνοιες στο νόμο που τους κατέτασσαν σε πλεονεκτικότερη θέση αφού τους δινόταν η δυνατότητα, στην περίπτωση που αποτείνονταν για Δημόσιο Βοήθημα, ακόμα και στην περίπτωση που εργάζονταν, να μην λαμβάνεται υπόψη το μισό τους εισόδημα. Δηλαδή, υπολογιζόταν το μισό μόνο εισόδημα τους, επομένως από εκεί και πέρα έπαιρναν το δημόσιο βοήθημα που δικαιούνταν με βάση το νόμο. Το κατώτατο όριο που δικαιούνταν ένα άτομο ήταν: 194ΛΚ. Για κάθε εξαρτώμενο που είχε έπαιρνε ακόμα 97ΛΚ (το μισό των 194ΛΚ). Αν πλήρωνε ενοίκιο θα δικαιούνταν ακόμα 97ΛΚ. Επίσης δικαιούνταν ένα άλλο ποσό για προσωπική άνεση που ήταν 12ΛΚ για τον πρώτο λήπτη και 6ΛΚ για κάθε εξαρτώμενό του. Αν είχε ανάγκη από φροντίδα θα έπαιρνε το επίδομα φροντίδας, αν είχε οδοιπορικά τα οποία δικαιολογούνταν και δεν μπορούσαν να καλυφθούν από αλλού προστείθονταν και αυτά στο ποσό που λάμβανε.

Όπως φαίνεται τα ποσά που δίνονταν και εξακολουθούν να δίνονται με βάση το νόμο για το δημόσιο βοήθημα είναι τόσο χαμηλά που θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει κάποιος «εξευτελιστικά». Η φιλοσοφία όμως του νόμου, όπως μας την εξήγησαν οι ίδιοι οι Λειτουργοί είναι να καλύψει μόνο τις βασικές ανάγκες κάποιου ατόμου και κατά συνέπεια αυτό σημαίνει ότι δεν παρέχει ένα «επιθυμητό» επίπεδο διαβίωσης. Αποτελεί έτσι ένα μηχανισμό αποτροπής για όλα τα άτομα που έχουν τη δυνατότητα να εργαστούν, να το πράξουν για να μην καταλήξουν να είναι εξαρτημένοι από κρατικά βοηθήματα. Από την άλλη πλευρά όμως, τίθεται το ερώτημα πως εξασφαλίζεται η

αξιοπρεπής διαβίωση των ατόμων που δεν μπορούν να εργαστούν και έχουν πραγματική ανάγκη το δημόσιο βοήθημα;

Με βάση τις Λειτουργούς το πλεονέκτημα που παρείχε ο νόμος για το δημόσιο βοήθημα, σε συγκεκριμένες κατηγορίες μονογονιών, ήταν πως στην περίπτωση που ένας μονογονιός δούλευε και είχε χαμηλά εισοδήματα, δικαιούνταν να πάρει συμπλήρωμα από το δημόσιο βοήθημα – κάτι που δεν ίσχυε για τους υπόλοιπους λήπτες δημόσιου βοηθήματος. Αντίθετα, ένα από τα βασικότερα μειονεκτήματα του νόμου ήταν ότι άφηνε περιθώρια για υποκειμενισμό στην εφαρμογή του. Παρόλο που οι αιτήσεις για παροχή δημόσιου βοηθήματος ελέγχονταν τόσο από το λειτουργό που χειριζόταν αυτές τις περιπτώσεις όσο και από τον προϊστάμενό του με στόχο να προστατεύεται η αντικειμενικότητα, εντούτοις δεν μπορούσε να εξασφαλιστεί πλήρης διαφάνεια αφού ο καθορισμός των πραγματικών αναγκών των οικογενειών που επιβλέπονταν από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας εξαρτιόταν από την επαγγελματική κρίση του λειτουργού που χειριζόταν την κάθε περίπτωση, αφού κάθε περίπτωση έχει τις δικές τις ιδιαιτερότητες και ερευνάται ξεχωριστά. Επομένως δινόταν η δυνατότητα στον κάθε λειτουργό να δράσει ανάλογα με την κρίση του, γεγονός που μπορούσε να αυξήσει τις πιθανότητες για λανθασμένες αποφάσεις.

Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας

Αρμοδιότητες του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας

Το Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας παρέχει όλες οι υπηρεσίες και εφαρμόζει όλα τα προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί από τις κεντρικές Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και απευθύνονται σε όλες τις μονάδες του πληθυσμού. Ο ρόλος του Επαρχιακού Γραφείου Ευημερίας είναι περισσότερο κοινωνικός και ο απώτερος του στόχος είναι να διαφυλαχτούν τα συμφέροντα των ανηλίκων. Η στήριξη που παρέχουν στις μονογονεϊκές οικογένειες είναι: 1. η εμπλοκή τους στα θέματα φύλαξης των παιδιών και του προγράμματος επικοινωνίας με το γονέα που δε μένει στο ίδιο σπίτι με τα παιδιά (στις περιπτώσεις που εμφανίζονται διαφωνίες μεταξύ των γονέων), 2. η εμπλοκή στα θέματα διατροφών, στις περιπτώσεις που το δικαστήριο ζητήσει έκθεση για να έχει μια πλήρη εικόνα για το τι συμβαίνει μέσα στη συγκεκριμένη οικογένεια.

Αναλυτικότερα, στις περιπτώσεις που οι δύο γονείς διαφωνήσουν όταν παρουσιαστούν στο δικαστήριο για τα θέματα φύλαξης των παιδιών τους και του προγράμματος επικοινωνίας του ενός γονέα, που δε μένει πια με τα παιδιά, τότε παραπέμπεται η συγκεκριμένη περίπτωση στο Επαρχιακό Γραφείο Ευημερίας. Ο ρόλος του Επαρχιακού Γραφείου είναι να εξετάσει την ποιότητα των σχέσεων των γονέων με τα παιδιά τους (δηλ. πόσο μπορούν να ανταποκριθούν στο γονικό τους ρόλο, ποια η σχέση που διατηρούν με τα παιδιά τους και ποιοι είναι οι στόχοι τους σε σχέση με τα παιδιά τους δηλ. αν βάζουν το συμφέρον του παιδιού πάνω από το δικό τους). Αυτή η διαδικασία είναι πολύ χρονοβόρα για το λειτουργό που αναλαμβάνει την υπόθεση, αφού θα πρέπει να συναντηθεί με τους γονείς ξεχωριστά, να τους δει μαζί με τα παιδιά κ.ο.κ. Η έκθεση αυτή κατατίθεται ενόρκως στο δικαστήριο.

3. Ένας τρίτος τομέας ευθυνών είναι η προληπτική βοήθεια η οποία παρέχεται σε εθελοντική βάση δηλ. οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι ζητούν βοήθεια από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας είτε για ψυχολογική, είτε για οικονομική βοήθεια και είναι διατεθειμένοι να συνεργαστούν για να επιλύσουν το πρόβλημά τους. Επίσης όταν υπάρχουν αναφορές από κάποιους φορείς ή άτομα ότι συγκεκριμένα άτομα ή οικογένειες χρήζουν συγκεκριμένης στήριξης, τότε οι Υπηρεσίες προσεγγίζουν τα άτομα ή τις οικογένειες και αν αυτοί δεχτούν να συνεργαστούν τότε η διαδικασία προχωρά, εαν όχι, τότε η Υπηρεσία δεν μπορεί να επέμβει. Εξαιρέση αποτελούν ζητήματα που αφορούν την προστασία των παιδιών και χρήζουν άμεσου χειρισμού, αφού διαπιστωθεί ότι ένα παιδί ζει κάτω από συνθήκες κακοποίησης ή και σοβαρής παραμέλησης – όταν ο τρόπος ζωής του γονέα που το φροντίζει το βάζει σε σωματικούς ή ηθικούς κινδύνους.

Οι αδυναμίες των Επαρχιακών Γραφείων Ευημερίας με βάση τους ίδιους τους Λειτουργούς Ευημερίας

Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας δεν είναι σε θέση να ανταποκρίνονται σε όλες τις περιπτώσεις άμεσα, γι' αυτό και όταν μια συγκεκριμένη περίπτωση δεν είναι επείγουσα παίρνει σειρά εξυπηρέτησης, η οποία όμως μέχρι να εξεταστεί παίρνει κάποιο χρόνο, πιθανόν και μήνες. Λόγω του φόρτου εργασίας, αλλά και της υποστελέχωσης, υπάρχουν περιοχές, στην επαρχία Λευκωσίας για παράδειγμα, που δεν έχουν λειτουργό ή που ο/η λειτουργός φεύγει προσωρινά και δεν αντικαθίσταται. Επομένως οι περιπτώσεις αυτές εξαρτιούνται από το πόσο διαθέσιμα είναι τα άτομα να συνεργαστούν.

Κάθε λειτουργός καλύπτει μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή. Σε κάθε περιοχή υπάρχουν δύο λειτουργοί. Ο ένας λειτουργός ασχολείται με τα οικονομικά θέματα και ο άλλος λειτουργός με τα προβλήματα που πιθανόν να έχουν αυτές οι οικογένειες, ενώ παράλληλα μπορεί να χειριστεί και τα οικονομικά θέματα αυτών των οικογενειών – γεγονός που επιβαρύνει το λειτουργό με υπερβολικό όγκο εργασίας, που είναι δύσκολο να διεκπεραιωθεί μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Χαρακτηριστικά, μια λειτουργός μας είπε:

«Πάρα πολλές οικογένειες στηρίζονται από τους λειτουργούς σε μια επαγγελματική σχέση που αναπτύσσουν και μέσα από τις τεχνικές που οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν εκπαιδευτεί αρκετά καλά για να κάμουν. Δηλαδή, εκεί που δε χρειάζεται εξειδικευμένη ψυχοθεραπεία, τη στήριξη μπορούν να την κάνουν οι κοινωνικοί λειτουργοί στο βαθμό βέβαια του χρόνου που μπορούν να διαθέσουν, γιατί πιθανόν η οικογένεια να έχει ανάγκη να τη βλέπουν κάθε δεκαπέντε μέρες αλλά η δική τους δυνατότητα να την δουν κάθε μήνα ή κάθε δίμηνο, ανάλογα του ποιος είναι ο όγκος της δουλειάς και ποιες είναι οι προτεραιότητες και με εάν υπάρχουν κρίσεις στις περιοχές [που έχουν κάτω από την επίβλεψή τους]. Έτσι πάρα πολλές οικογένειες στηρίζονται μέσα από τη σχέση τους με τους κοινωνικούς λειτουργούς. Εκεί που υπάρχουν προβλήματα τέτοια που κρίνεται ότι χρειάζονται εξειδικευμένη βοήθεια, αφού έχουν τη συναίνεση της οικογένειας θα κάμουν παραπομπή είτε στις υπηρεσίες ενηλίκων, είτε στο παιδοψυχιατρικό... το παιδοψυχιατρικό δεν έχει πολύ

χρόνο να διαθέσει – δηλαδή ακόμα και για το πρώτο ραντεβού. Αν δεν είναι περίπτωση όπου υπάρχει βία, [και το θέμα βρίσκεται] στα δικαστήρια, οπότε υπάρχει μια κρίση, πιθανόν να πάρει κάποιους μήνες να πάρει ραντεβού. Θα πρέπει να πω ότι μια άλλη υπηρεσία που έχουμε κάμει μπορεί να δώσει βοήθεια και στήριξη... είναι το Κέντρο Οικογενειακής Καθοδήγησης».

Επομένως είναι εύλογο το ερώτημα πόσο ικανοποιητικές είναι οι υπηρεσίες που προσφέρονται σήμερα από τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας και κατά πόσο έχουν τη δυνατότητα να επιλύσουν και να στηρίξουν τις οικογένειες οι οποίες το έχουν ανάγκη. Σε αυτό το ερώτημα η απάντηση ήταν πως: «... οι οικογένειες που έχουν ανάγκη επίβλεψης θα πάρουν το κομμάτι που τους αναλογεί από τον μεγάλο όγκο της δουλειάς που έχουν οι λειτουργοί και δε θεωρώ ότι ο χρόνος που διατίθεται για τις περιπτώσεις είναι αυτός που θα έπρεπε, όχι δεν είναι».

Με βάση τις προσωπικές τους εμπειρίες τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες στην Κύπρο είναι:

α) η επικοινωνία μεταξύ των γονιών, αφού συχνά τα παιδιά γίνονται «μπαλάκια» κακού χειρισμού γιατί ο ένας γονέας βγάζει όλα τα αρνητικά συναισθήματα προς τον άλλο, μέσω των παιδιών, με αποτέλεσμα τα παιδιά να αναλαμβάνουν δύσκολους ρόλους «... που δεν είναι δικοί τους, όπως το να μεταφέρει τα μηνύματα από τον ένα γονιό στον άλλο... τους θυμούς των γονιών μεταξύ τους... Εκεί που δέχονται να πάρουν βοήθεια τα προβλήματα είναι λιγότερα. Εκεί όμως που θεωρούν ότι «εγώ ξέρω και γω μπορώ» και που δεν μπορούν να δουν τι κάμνουν στα παιδιά τους, εκεί πραγματικά δημιουργούνται πάρα πολύ μεγάλα προβλήματα γιατί τα παιδιά έχουν να περάσουν το πένθος του χωρισμού των γονιών, τις ενοχές ότι τα ίδια φταίνε, χωρίς βοήθεια και χωρίς στήριξη».

β) οικονομικό πρόβλημα γιατί «το εισόδημα της οικογένειας μοιραία μειώνεται αφού ο ένας μισθός χάνεται και γιατί δεν είναι πάντα όλοι οι γονείς συνεπείς στην υποχρέωση τους σε σχέση με τη διατροφή των παιδιών... Επίσης οι γυναίκες δεν είναι όλες εργαζόμενες και υπάρχουν γυναίκες οι οποίες έχουν συνηθίσει να μην εργάζονται και ξαφνικά βρίσκονται μπροστά στην ανάγκη να πάνε να εργαστούν. Συνήθως αυτές οι γυναίκες δεν έχουν προσόντα με αποτέλεσμα να είναι χαμηλά αμειβόμενες».

Εισηγήσεις

- Ανάπτυξη προγραμμάτων στήριξης όλων των τύπων οικογένειας
- Παροχή στήριξης σε ζευγάρια που αρχίζουν να παρουσιάζουν προβλήματα στη σχέση τους
- Παροχή μαθημάτων για θέματα σχέσεων (π.χ. τι σημαίνει σχέση, τι σημαίνει συμβίωση, τι χρειάζεται μια σχέση να κρατηθεί)
- Δημιουργία υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο που να μπορούν να απευθύνονται στις οικογένειες και να παρέχουν στήριξη στα ζευγάρια από τις πρώτες δυσκολίες που πιθανόν να αντιμετωπίσουν (για πρόληψη) ή να παρέχουν στήριξη στους γονείς και στα παιδιά στις περιπτώσεις που οι γονείς αποφασίσουν ότι θα χωρίσουν

- Συνεισφορά από άλλους οργανωμένους φορείς (π.χ. Εκκλησία, τοπικές αυτοδιοικήσεις) γιατί το κράτος από μόνο του δεν μπορεί να ανταποκριθεί σε όλες αυτές τις ανάγκες

Συνέντευξη με την πρόεδρο του Παγκύπριου Συνδέσμου Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων

Παρακάτω παρατίθενται αυτούσια αποσπάσματα από τη συνέντευξη με την πρόεδρο του Παγκύπριου Συνδέσμου Μονογονεϊκών Οικογενειών και Φίλων.

Βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεκές οικογένειες σήμερα στην Κύπρο

- «Το πρώτο πρόβλημα που αντιμετωπίζει η μονογονεϊκή οικογένεια είναι το ψυχολογικό. Φυσικά χωρίς να μπει σε δεύτερη μοίρα είναι το οικονομικό. Θεωρώ ότι το ψυχολογικό παίζει σημαντικό ρόλο στο πώς θα εξελιχθεί η κατάσταση [...] αν θα έχει το κουράγιο ο γονιός να σταθεί στα πόδια του, να προχωρήσει, αν θα μπορούν τα παιδιά του να στηριχτούν πάνω του. Συνδέεται άμεσα και με το οικονομικό φυσικά, γιατί αν είναι καλά θα μπορέσει να πάει να δουλέψει, θα μπορέσει να ρυθμίσει τα πράγματα μέσα στην οικογένεια, τον οικογενειακό προϋπολογισμό [...]»
- «Τα κοινωνικά προβλήματα που μπορούν να υπάρχουν είναι σε σχέση με το πώς θα αντιμετωπίσουν το γονιό το περιβάλλον, η ευρύτερη οικογένεια, η γειτονιά, στη δουλειά και πάλι, προσωπική μου άποψη, έχει να κάνει με το ψυχολογικό. Αν είσαι καλά, τότε δεν εκπέμπεις το μήνυμα του «καημένου» και του «ταλαιπωρημένου», του «αδικημένου»...και όλα τούτα. Όταν δεν το εκπέμπεις τούτο δεν έχεις και αρνητικές επιδράσεις που το περιβάλλον και όταν λέω αρνητικές εννοώ και επεμβάσεις που αντί να βοηθούν δημιουργούν προβλήματα. Φυσικά έχουν τεράστιο κόστος τούτα τα πράγματα, δηλαδή να έχεις την εικόνα του δυνατού, του οργανωμένου, την εικόνα του είμαι καλά, είτε είσαι, είτε δεν είσαι, είτε περνάς μέσα από μια διαδικασία είτε δεν περνάς, είναι τεράστιο κόστος [...]
- Υπάρχει σοβαρό πρόβλημα με τα εντάλματα της διατροφής [...] εμπήκε στη βουλή πέρσι...και κάποιοι φορείς που τους αφορά τελοσπάντων, όπως η αστυνομία κλπ κλπ, εσυζητήσαμεν το διεξοδικά αλλά δεν έγινε τίποτε ουσιαστικό. Δηλαδή μπορεί να αφήσουμε την ψυχολογική φθορά που παθαίνει κάποιος όταν είναι αναγκασμένος να πηγαίνει να κάμνει τα εντάλματα στο δικαστήριο κάθε τόσο. Ας πιάσουμε την πρακτική διαδικασία, το ότι το ένταλμα πρέπει να εκτελεστεί από κάποιο αστυνομικό σταθμό ο οποίος πρέπει να βρει το συγκεκριμένο άνθρωπο και εάν θέλει να το εκτελέσει και αν του δίδεται η ευκαιρία να τον έβρει και εάν δεν μπουν στη μέση οι διαπροσωπικές σχέσεις κλπ, και εάν δε σκεφτεί ο αστυνομικός ότι πρέπει να κάμει χάρες, επειδή είναι Χριστούγεννα, επειδή είναι Πάσχα, επειδή δεν έχει λεφτά σήμερα ο άνθρωπος που πρέπει να πληρώσει, επειδή είναι διακοπές κλπ. [...] Τι να πω είναι μια χρονοβόρα διαδικασία, να πω ότι εν ψυχοφθόρα διαδικασία; Να πω ότι είναι αρνητικό; Ότι μπορείς να χαρακτηρίσεις μια διαδικασία μπορείς να το βάλεις

Τρόπους με τους οποίους βοηθιούνται οι μονογονεϊκές οικογένειες από το κράτος

- «Στην ουσία η μόνη υπηρεσία που μπορείς να αποταθείς, είναι οι υπηρεσίες κοινωνικής ευημερίας, που δίνουν δημόσιο βοήθημα. Εάν το δικαιούται [ο μόνος-γονέας] θα το πάρει. Από εκεί και πέρα σημαίνει και κάποια άλλα ωφέληματα, που είναι ουσιαστικά, όπως για παράδειγμα οι λήπτες δημοσίου βοηθήματος δικαιούνται στην Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου ένα κώδικα 0,8 που παίρνουν έκπτωση στο ρεύμα τους. Δικαιούνται κάποια επιπρόσθετα επιδόματα στις περιπτώσεις που η κυβέρνηση εξαγγέλλει κοινωνικά μέτρα. Ή μπορούν ξέρω γω να τους βοηθήσουν και να τους δώσουν κάποια έπιπλα, να τους βοηθήσουν για να αγοράσουν ηλεκτρικές συσκευές, ή βοήθεια με ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στο νοσοκομείο».

«Το να έχεις στήριξη φυσικά σημαίνει και κάποια άλλα προβλήματα. Αν τηρείς τα κριτήρια για να γίνεις λήπτης, δεν είναι απλό, και αν τα τηρείς τα κριτήρια, τότε πρέπει να νιώσεις ότι υπόκεισαι σ' ένα άλλο εξευτελισμό για να είσαι λήπτης. Δηλαδή και μόνο ότι σου επιβάλουν να συμπληρώσεις ένα έντυπο το οποίο λέει ότι το τμήμα μπορεί να ελέγξει τι λεφτά έχεις, τι καταθέσεις έχεις κτλ, γιατί αν οι οικογενειακές καταθέσεις είναι πάνω των 5,000 λιρών, τότε είσαι εκτός κριτηρίων. Ή το ότι σε αναγκάζουν να πας στο κτηματολόγιο και κάνουν έρευνα στο όνομα σου για τη κτηματική σου περιουσία. Κτηματική περιουσία μπορεί να είναι και ένα χωραφούδι που μπορεί να σου άφησε ένας παππούς, μια γιαγιά και δεν είναι εκμεταλλεύσιμο σήμερα και το οποίο λες «Άστο γιατί μπορεί να πιάσει αξία και μέχρι τα παιθικά μου να σημαίνει κάτι»[...] Σου λένε ότι πρέπει να το πουλήσεις, σου λέει έχεις περιουσία, πρέπει να την εκμεταλλευτείς.

- «Το επίδομα σύνταξης χηρείας, στο οποία γίνεται διάκριση με τους άντρες [...]

Προβλήματα που παρουσιάζουν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας στη διεκπεραίωση του έργου τους

- «Κάποιες που δεν αναφέραμε πριν έχουν σχέση με το ότι αιώνια οι υπηρεσίες του γραφείου ευημερίας είναι υποστελεχωμένες. Είναι αιώνια υποστελεχωμένες, αιώνια βαρυφορτωμένες και ποτέ δεν υπήρξε πολιτική βούληση να σκεφτούν, να αποφασίσουν τα αρμόδια, τελοσπάντων, υπουργεία κλπ ότι μια υπηρεσία που έχει να κάμει με τον άνθρωπο πρέπει να την παίρνουν πιο σοβαρά. Να στελεχωθεί η υπηρεσία, να στελεχωθεί πώς; Με τους σωστούς ανθρώπους... Δεν είναι υπηρεσία η οποία θέλει στήριξη, Είναι υπηρεσία η οποία θέλει κατεδάφιση και αναδιοργάνωση. Όσο και να προσπαθήσεις να κάνεις κάποιες διορθωτικές κινήσεις παραμένουν διορθωτικές. Εάν την υπηρεσία την χαλάσεις και την ξανακτίσεις πάνω σε σωστές δομές, με τους σωστούς ανθρώπους και με τα σωστά δεδομένα, θα έχει να κάμει πάρα πολλά καλή δουλειά. Εν πάση περιπτώσει ακόμα και έτσι, εγώ πιστεύω ότι κάποιες υπηρεσίες που προσφέρονται από τις ΥΚΕ πρέπει να δοθούν στη τοπική αυτοδιοίκηση. Στο εξωτερικό εν τούτο που γίνεται, ίσως γιατί η τοπική αυτοδιοίκηση να είναι η καταλληλότερη για να βοηθήσει τους δημότες ανάλογα με τις ανάγκες τους... Δε μπορεί μια υπηρεσία να αναλαμβάνει όλα τούτα [...] και επιμένουμε να το

έχουμε συγκεντρωμένο σε μια υπηρεσία. Για να μην πω ότι και στο τέλος μπορεί να κάνουμε ένα είδος ζημιάς επειδή ακριβώς οι περιπτώσεις δεν παρακολουθούνται σωστά. Δε δίνεται ο χρόνος που χρειάζεται και δεν έχουν ούτε την ευκαιρία οι ίδιοι οι Λειτουργοί να λειτουργήσουν ακριβώς. Να δουν το έργο τους σαν λειτούργημα, να κάμουν τις δικές τους εισηγήσεις, να πουν τις δικές τους σκέψεις, να έχουν ένα όραμα για την δουλειά που κάμνουν. Γίνονται απλοί λογιστές, γιατί απλώς υπολογίζουν ποσά και νιώθουν συνεχώς την πίεση των ανωτέρων, των εποπτών τους κλπ κλπ. [...] Ούτε έχουν την ευχέρεια να πουν σε κάποιο, «ξέρεις έχει και το τάδε δικαίωμα» [...]

- «Ακόμα και τους λειτουργούς τους δεν τους επιμορφώνουν σωστά, ούτε για τα πράγματα που πρέπει να ξέρουν για την δουλειά τους».

Αιτήματα και προσπάθειες που καταβάλλει ο Σύνδεσμος για να βοηθήσει τους μόνους-γονείς

- «Έχουμε αποταθεί στην ένωση δήμων ώστε να υπάρξει ενιαία πολιτική σε όλους τους δήμους για μειωμένα τέλη στους μονογονιούς, όπως είχαν μειωμένα τέλη σ' άλλες υπηρεσίες»
- «Όταν γίνονται οι εγγραφές στα σχολεία, κάποιες άλλες ομάδες πληθυσμού, δεν πληρώνουν. [...] Έχουμε παρόμοιο αίτημα καθώς επίσης το ίδιο να γίνεται με στα επιμορφωτικά ινστιτούτα...
- «Ένα αίτημα που έχει σχέση με το υπουργείο παιδείας είναι ότι θέλουμε να υπάρξει ένα ταμείο υποτροφιών για παιδιά των μονογονεϊκών οικογενειών. Εννοούμε ένα ταμείο στο οποίο κάποια παιδιά τα οποία έχουν πολύ ιδιαίτερες επιδόσεις και ικανότητες, αλλά δεν έχουν την οικονομική ευχέρεια να σπουδάσουν να υπάρχει ένα ειδικό ταμείο ή κάποιες υποτροφίες που να είναι αποκλειστικά για αυτά τα παιδιά. Έτσι για να έχουμε ίσες ευκαιρίες, και εμείς και τα παιδιά μας, γιατί εάν ένας μονογονιός θέλει να σπουδάσει 4 παιδιά για παράδειγμα είναι αδύνατον να τα σπουδάσει κάτω που τέτοιες συνθήκες.
- «Στέλνουμε τα παιδιά των μονογονιών σε οργανωμένη, εγκεκριμένη κατασκήνωση στο εξωτερικό. Ακριβώς επειδή θέλουμε και τα παιδιά των μονογονιών να έχουν τούτη την ευκαιρία που τη μια και από την άλλη ξέροντας πως ο μονογονιός δεν έχει χρόνο να κάμει κάποια πράγματα π.χ. να πάει σε κάποια κρατική υπηρεσία να διεκπεραιώσει μια δουλειά ή εκτός τούτο μπορεί να ξεκουραστεί, να πάρει μια ανάσα, να πάρει μια αναπνοή για να μπορεί να συνεχίσει. Μπορεί να κάμει και κάποιες διαδικασίες στις οποίες κάτω από άλλες συνθήκες να μην είχε το χρόνο να τις κάνει. Μπορεί να έχει σχέση με το σπίτι, μπορεί να είναι επιδιόρθωση του σπιτιού, μπορεί να είναι οτιδήποτε...θέλουν πολύ τρέξιμο, μπορεί να είναι και νοσοκομείο, μπορεί να είναι και κάποια επέμβαση [...] επειδή δεν είχαν τον χρόνο να κάμουν κάποια πράγματα για τους ίδιους».

- «Διοργανώνουμε κάποιες εκδηλώσεις οι οποίες είναι ποικίλου χαρακτήρα. Μπορεί να έχουν ψυχαγωγικό χαρακτήρα, ας πούμε δύο φορές το χρόνο κάνουμε ένα περίπατο στη φύση με ξεναγό, επιχορηγημένη εκδρομή, ο οποίος ξεναγός θα μας περπατήσει σε ένα μονοπάτι της φύσης, θα μας εξηγήσει διάφορα πράγματα τα οποία δεν ξέρουμε και είναι καλά να μαθαίνουμε για τον τόπο μας. Καταλήγουμε σε ένα εστιατόριο για να φάμε και έπειτα επιστρέφουμε όλοι μαζί με το λεωφορείο μας πίσω. Κάνουμε κάποιες διαλέξεις, ακόμα και το τσάι μας το Χριστουγεννιάτικο το οποίο συνδέεται με το παζαράκι και την τόμπολα. Είναι μια ευκαιρία να βρεθούμε όλοι μαζί, να πούμε τα νέα μας [...]»
- «Προσπαθούμε να έχουμε συμμετοχή σε κάποια ευρωπαϊκά προγράμματα τα οποία θα μας δώσουν εφόδια για να προχωρήσουμε στα επόμενα βήματα μας σε σχέση με το τι γίνεται σε άλλες χώρες, σε σχέση με πως μπορούμε με κάποιες διαδικασίες να περιορίσουμε τον κοινωνικό αποκλεισμό και την φτώχεια αφού οι μονογονιοί είναι επιρρεπείς σ' αυτά»
- «Κάνουμε συνεχώς επίπονες προσπάθειες να βρίσκουμε χορηγούς γιατί τα λεφτά που μας δίνει το κράτος αρκούν για τους πρώτους 3-4 μήνες κάθε χρόνο»

Αν σας δίνονταν κάποια έξτρα κονδύλια, ποιες υπηρεσίες θα θέλατε να προσφέρατε στα μέλη σας;

- «Καταρχήν θα μπορούμε να επεκτείνουμε τις υπηρεσίες μας σε όλες τις επαρχίες. Με ποια έννοια; Η κοινωνική μας λειτουργός επισκέπτεται όλη την Κύπρο. Είναι σ' ένα πρόγραμμα ιδιαίτερα βεβαρημένο αφού ένα άτομο είναι υποχρεωμένο να πηγαίνει σε όλες τις επαρχίες και να χειρίζεται όλα τα προβλήματα που αφορούν μια οικογένεια αλλά και τις ιδιομορφίες κάθε επαρχίας. Γιατί η κάθε επαρχία έχει τις δικές της ιδιομορφίες [...]» Θα μπορούσαμε να έχουμε ένα δεύτερο άτομο».
- «Αν είχαμε την [οικονομική] δυνατότητα να είχαμε κάποιο άνθρωπο ο οποίος να κάμνει τα διοικητικά θα ήταν ακόμα καλύτερα γιατί θα προχωρούσαν πιο γρήγορα κάποια πράγματα».
- «Υπάρχουν διάφοροι οι οποίοι προσφέρουν σεμινάρια, αλλά υπάρχει και ένα κόστος για τούτα τα σεμινάρια. Εάν δεν είμαστε σίγουροι ότι με τα λεφτά που έχουμε, λειτουργούν τα υφιστάμενα προγράμματα και με τις επιχορηγήσεις τις οποίες έχουμε υπολογίσει μπορούμε να κάνουμε κάποιο το σεμινάριο ή κάποιο εργαστήριο με κάποιο ψυχοθεραπευτή, δεν μπορούμε να κινηθούμε. Φυσικά εν λογικό να κάμνεις τον προϋπολογισμό σου, αλλά όσο πιο περιορισμένα είναι τα έσοδα σου τόσο πιο περιορισμένο εν τζιαι το πρόγραμμα του χρόνου...θα εμπορούσαν να γίνουν πάρα πολλά πράγματα, αλλά ακριβώς επειδή εν περιορισμένα τα λεφτά περιορίζεις το όραμα σου αναγκαστικά».

- «Είχαμε παλιά κάνει τη σκέψη αν εμπορούσαμε να έχουμε ένα χώρο με κατάλληλους ανθρώπους που να κρατούν τα παιδιά ορισμένες ώρες. Ας πούμε ένας γονιός θέλει να πάει για ένα ψώνισμα των 2 ωρών, να πάει σουπερμάρκετ να κάμει το ψούμισμα, να έχει ευκαιρία να πάει να τα συγυρίσει, να έχει κάποιο να βλέπει το μωρό».